

**PAGSUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL, AT SINTAKSIS NG
PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG
SEKUNDARYANG PAMPUBLIKO NG CATBALOGAN**

**Isang Tesis
na Iniharap sa
Kaguruan ng Kolehiyo ng Paaralang Gradwado
Samar State University
Catbalogan, Samar**

**Bilang Bahagi
ng mga Gawaing Kailangan para sa Degring
Master sa Sining
Medyor sa Filipino**

**MARICRES ORBONG - IRENE
Pebrero, 2008**

DAHONG PAGPAPATIBAY

Itong tesis na pinamagatang, "PAGSUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL, AT SINTAKSIS NG PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG SEKUNDARYANG PAMPUBLIKO NG CATBALOGAN," inihanda at iniharap ni MARICRES ORBONG - IRENE, pagkatapos makapasa sa Komprehensibong Pagsusulit ay itinagubilin para sa isang Pasalitang Pagsusulit.

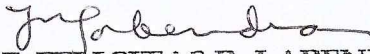

PROF. ANITA P. LEGATUB
Tagapayo

Pinagtibay ng Lupon sa isang Pasalitang Pagsusulit noong Pebrero 25, 2008 na may gradong PASADO.

MARILYN D. CARDOSO, Ph. D.
Dekano, Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral
Tagapangulo

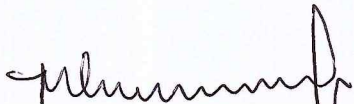

JOSE S. LABRO, Ph. D.
Vice President for Administrative Affairs
Kagawad

PROF. SUZETTE L. CORDUWA
Kawaksing Dekano, Kolehiyo ng Edukasyon
Kagawad

PROF. FELICITAS R. LABENDIA
Propesor, Kolehiyo ng Arte at Siyensya
Kagawad/Konsultant

Tinanggap at pinagtibay bilang bahagi ng mga gawaing itinakda para sa pagtatamo ng Degring, Master sa Sining, medyor sa Filipino.

Pebrero 25, 2008
Petsa ng Pasalitang Pagsusulit

MARILYN D. CARDOSO, Ph. D.
Dekano, Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral

PAGKILALA

Ang mananaliksik ay taos-pusong nagpapasalamat sa mga taong tumulong at sumuporta sa kanyang pag-aaral.

Kay **Dr. Alfredo D. Dacuro**, Tagapamanihala, Sangay ng Samar, Catbalogan sa pagbibigay ng pahintulot na makapamahagi ng talatanungan sa apat na paaralang Sekundarya ng Catbalogan.

Kay **Ginoong Antonio F. Caveiro**, Prinsipal IV, Pambansang Paaralan ng Samar, sa suporta at pahintulot na ipinagkaloob niya sa mananaliksik na gamitin ang mga mag-aaral sa ikaapat na taon at mga piling guro na siyang pagkukunan ng datos.

Kay **Teresita J. Calades**, Prinsipal, Guinsorongan Integrated School, sa paggamit ng mga mag-aaral at piling mga guro bilang tagasagot sa pag-aaral.

Kay **Ruel Gabitanan**, Prinsipal, Catbalogan National Comprehensive School, sa paggamit ng mga mag-aaral sa ikaapat na taon at piling mga guro bilang tagasagot sa pag-aaral.

Kay **Dr. Luz Macairan**, Prinsipal, Silanga National High School, Catbalogan, sa paggamit ng mga mag-aaral at mga piling guro bilang tagasagot sa pag-aaral.

Kay **Dr. Delia J. Abarquez**, Prinsipal, Hinabangan National School sa paggamit ng mga mag-aaral bilang “try-out” ng instrumentong ginamit sa pag-aaral.

Kay **Gng. Antonia Ortega**, Guro, Pambansang Paaralan ng Samar, sa kanyang pagpapahiram ng “hand-outs” sa Filipino IV BEC kurikulum na siyang nagging batayan ng mananaliksik sa pagbuo ng talatanungan.

Kay **Ginang Loreta T. Baysa**, Ulong-guro, Pambansang Paaralan ng Samar sa kanyang panghihikayat at pagbibigay pahintulot sa mga bakanteng oras ng mananaliksik na makapagsulat ng tesis.

Kay **Dr. Marilyn D. Cardoso**, Dekano, Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral, Samar State University, Catbalogan sa pagtulong at paghihikayat na tapusin ang pag-aaral.

Kay **Anita P. Legatub**, Professor sa MA - Filipino at kasalukuyang tagapayo ng mananaliksik sa kanyangpagtulong na tapusin ang pag-aaral.

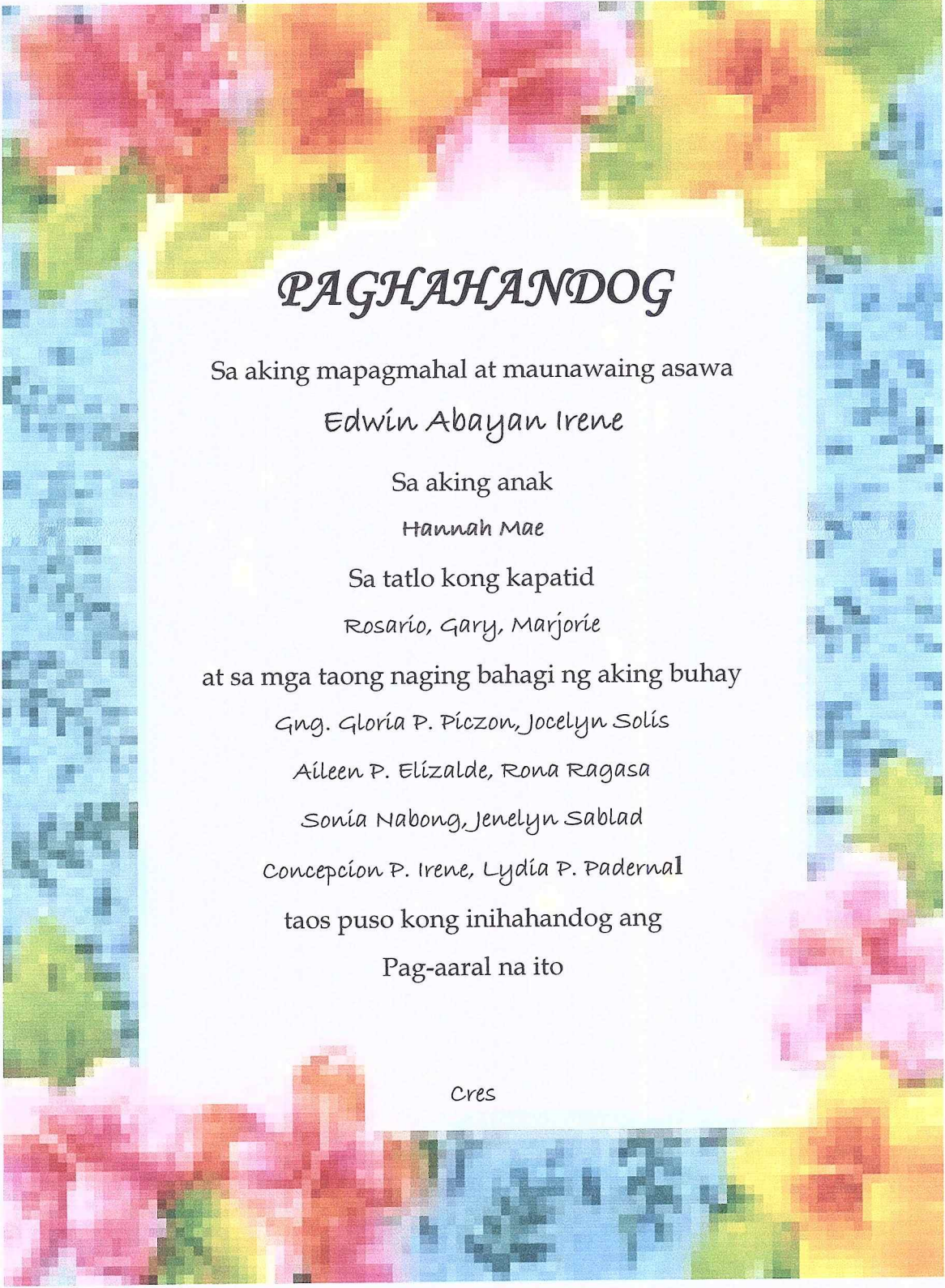
Kay **Ginang Felicitas R. Labendia**, Professor sa MA – Filipino dalubhasa sa larangan ng linggwistika Samar State University, bilang konsultant na siyang nagbigay linaw at nagwakas sa aking pag-aaral upang makapagtapos.

Sa lupon ng pagsusulit na sina: **Dr. Marilyn D. Cardoso**, Tagapangulo, Kawaksing Dekano - **Suzette L. Corduwa**, Kawaksing Dekano - **Dr. Jose S. Labro**, Kawaksing Dekano – **Felicitas R. Labendia** na nagbigay ng mga mapagbuong puna at suhestiyon upang mapabuti ang pag-aaral na ito.

Kay **Cathy**, kawani ng Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral, Samar State University, Catbalogan, sa encoding at pag-aayos ng manuskrito.

At higit sa lahat ang **Poong Maykapal** na siyang laging gumagabay at nagbigay biyaya sa mananaliksik sa anumang pagsubok na dumaraan.

MOI

PAGHAHANDOG

Sa aking mapagmahal at maunawaing asawa

Edwin Abayan Irene

Sa aking anak

Hannah Mae

Sa tatlo kong kapatid

Rosario, Gary, Marjorie

at sa mga taong naging bahagi ng aking buhay

Gng. Gloria P. Piczon, Jocelyn Solis

Aileen P. Elizalde, Rona Ragasa

Sonia Nabong, Jenelyn Sablad

Concepcion P. Irene, Lydia P. Padernal

taos puso kong inihahandog ang

Pag-aaral na ito

Cres

ABSTRAK

Nilayon sa pag-aaral na ito na suriin ang ponolohikal, morpolohikal, at sintaksis ng pasalitang Filipino at Waray ng paaralang Sekundaryang Pampubliko ng Catbalogan sa taong panuruan 2005-2008. Ginamit ang palarawang pagsusuri sa pagsagawa ng linggwistikang pagsusuri sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis ng pasalitang Filipino at Waray sa Paaralang Sekundaryang Pampubliko ng Catbalogan City. Batay sa kinalabasan ng pag-aaral, and mga rekomendasyon na magagawa ng mananaliksik upang mapayabong ang wikang Filipino at Waray sa mga katutubong tagapagsalita ay ang mga sumusunod: Una, magkaroon pa ng malawakang pag-aaral hinggil sa dayalektong Waray sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na katangian upang mapabilang ang talasalitaang Waray sa pagtuturo ng wikang Filipino. Ikalawa, gamitin ang mga salitang Waray sa pagpapakahulugan sa wikang Filipino na may kahirapan unawain ang salita sa pagtuturo. Ikatlo, bumuo ng diksyunaryong Filipino-Waray upang mas lalong matuto at makaunawa ang mga mag-aaral na Waray sa wikang Filipino. Ang paghahambing ng katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro ayon sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis. Masasabing pareho ang pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro sa ponolohikal at sintaksis na katangian ngunit magkaiba naman sila sa morpolohikal na katangian kung kaya't mas lalong pag-aaralan ang morpolohikal na katangian ng Filipino at waray. Sa pagsusuring ponolohikal, morpolohikal at sintaksis ay malaki ang maitutulong nito sa mga katutubong tagapagsalita ng wikang Waray.

TALAAN NG NILALAMAN

	Pahina
DAHONG PAMAGAT	i
DAHONG PAGPAPATIBAY	ii
PAGKILALA	iii
PAGHAHANDOG	vi
ABSTRAK	vii
TALAAN NG NILALAMAN	viii

Kabanata

1	ANG SULIRANIN AT ANG SANLIGAN NITO	1
	Panimula	1
	Paglalahad ng Suliranin	5
	Ipotesis	7
	Batayang Teyoretikal	7
	Batayang Konseptwal	10
	Kahalagahan ng Pag-aaral	12
	Saklaw at Delimitasyon	14
	Katuturan ng mga Talakay	17
2	REVYU NG KAUGNAY NA MGA LITERATURA AT PAG-AARAL	22
	Kaugnay na mga Literatura	22
	Kaugnay na mga Pag-aaral	31
3	METODOLOHIYA	43
	Disenyo ng Pananaliksik	43
	Instrumentasyon	44

	Validasyon ng Instrumento	45
	Paraang Sampling	46
	Paglikom ng mga Datos	48
	Paglalatap ng Istadistika ng mga Datos	48
4	PRESENTASYON, ANALISIS AT INTERPRETASYON NG MGA DATOS	52
	Katangian ng mga Kalahok	52
	Mga Ponolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray	60
	Mga Sintaksis na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray	70
	Ang Paghahambing ng Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at Guro ayon sa Ponolohikal, Morpolohikal at Sintaksis	74
	Kaugnayan sa Ponolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at ng mga Varyets	76
	Kaugnayan sa Morpolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at ng mga Varyets	79
	Kaugnayan sa Sintaksis na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at ng mga Varyets	82
	Mga Implikasyon	85
5	LAGOM NG MGA KINALABASAN, KONKLUSYON AT MGA REKOMENDASYON	86
	Lagom ng mga kinalabasan	86
	Mga konklusyon	91
	Mga Rekomendasyon	95

TALASANGUNIAN		97
APPENDISES		101
KURIKULUM VITA		121
TALAAN NG TALAHANAYAN		124
TALAAN NG FIGURA		127

Kabanata 1

ANG SULIRANIN AT SANLIGAN NITO

Panimula

Itinuturing na pinakamahalagang mekanismo ng buhay ng tao ang wika. Ito ang nagpapasigla at nagbibigay-buhay sa sibilisasyon dahil sa pamamagitan nito, nailalarawan nang malinaw ng mga tao ang mga damdamin, karanasan at naipahahayag ang mga aspirasyon at ambisyon sa buhay.

Hindi lamang lipon ng mga salita ang wika upang makapaglahad ng isang ideya o opinyon. Magiging walang katuturan, kabuluhan at kahalagahan ang isang salita kapag hindi ito magiging tulay ng pagkakaisa at pagkakaunawaan ng mga taong naninirahan sa isang komunidad. Ang kahulugan o pinanggalingan ng salita ay ayon sa kumbensyong panlipunan. Ang lipunan ang gumagamit nito. Ang kahulugan ng salita o ang damdaming napapaloob dito ay ayon na rin sa paggamit ng lipunan. Kaya ang kahalagahan ng mga salita ay nakasalalay sa kahulugan, sa interpretasyon at sa damdaming napapaloob dito.

Ang wika ay nagsisilbing kasangkapan ng tao sa kanyang pagpapahayag na pansarili at sapagkat ang isang indibidwal ay bahagi ng kabuuan, nangangahulugang kabahagi rin siya ng isang lipunan, kaya masasabing ang wika ay nagiging mahalagang sangkap ng kabuuan ng isang pamayanan. Laging naghahangad ang isang lipunan ng isang panlipunang wika sapagkat ito

ang nagiging medium sa pagpapahayag ng kaisipan, saloobin at damdaming panlahat ng mamamayan.

Malaki ang papel na ginagampanan ng pambansang wika upang masalamin ng tao ang kanyang kultura. Sa pamamagitan ng wika ay kabahagi ang kultura kaya, ang kultura ay kolektibong kaban ng karanasan ng tao sa ngalan ng kasaysayan at kaugnay ng lahi sa bansa. Sa mga pahayag na ito, naipakikita ang ideyal at ulirang ugnayan, kaunlaran at tagumpay ng bawat isa. Sinasaklaw ng pambansang wika ang mayorya ng mga tao sa lipunang siyang gumagamit nito at masasabing tao ang nagpapalaganap at nagpapaunlad ng wika na isinasaalang-alang din ang adhikain at mithiin ng lipunan upang magkaroon ng pambansang kamalayan.

Ang pagsanib at pakikiisa ng tao sa lipunan ay dahil din sa kapangyarihang dulot na nagiging sanhi ng pagbabago ng buhay. Patuloy ang pagyabong at pagbabago ng wika at maging ang iba pang pagkilos ng lipunan ay magkakaugnay. Pinatotohanan ito sa pagsasalita ng palasak sa pang-araw-araw na pakikipagtalastasan ng tao. Ang pagpapahayag ng mga kaisipan ay batay sa saklaw na kaalaman ng tao sa wika. Unti-unti itong nilikha ng tao ang wika upang maipahayag at maipaunawa ang kahulugan ng mga bagay-bagay sa sarili at sa kapwa. Subalit kailangang manatili ang ganitong relasyon kung patuloy na makikipagtalastasan at magkakaunawaan ang isa't isa.

Tumpak na sabihin na ang wika ay buhay at dinamiko, hindi papipigil, nagbabago, nadaragdagan, patuloy ang pagsulong at pag-unlad. Kaugnay ito ng

kaisipan at layunin, bahagi ng tungkulin at pagsasakatuparan (Rubin, Ligaya et al., 2002: 138).

Bilang sagot ng pangangailangan ng kasalukuyang panahon, ang mga edukador at mga dalubhasa sa wika ay nagsikap na baguhin ang kurikulum sa batayang edukasyon – elementarya at sekundarya, sa dahilang inihahanda ang mga estudyante sa kursong pangkolehiyo at ang hindi makapagpatuloy ng kanilang pag-aaral, masaring dito lamang hahantong upang gampanan ang anumang trabaho sa komunidad na kanilang kinasasangkutan.

Ang Kagawaran ng Edukasyon ng National Education Testing at Research Center (NETRC) ay nagbibigay ng pagsusulit sa National Achievement Test para sa ikaapat na taon ng Sekundarya maging pampubliko o pribado man. Ang mga asignaturang sinusubok ay Ingles, Araling Panlipunan, Agham, Matematika at Filipino. Ang sangay ng Samar ay taun-taon na kumukuha ng pagsusulit sa National Achievement test. Batay sa mga nalikom na datos mula sa pangsangay ng tanggapan, napag-alaman na ang akademikong performans ng mga mag-aaral sa Asignaturang Filipino ay ayon sa sumusunod: sa taong panuruan 2003-2004, taong panuruan 2004-2005, 57.75 at taong panuruan 2005-2006, 48.36.

Batay sa kinalabasan ng resulta sa National Achievement Test sa Asignaturang Filipino, ito'y nagpapahiwatig na mahina ang mga mag-aaral sa ikaapat na taon sa akademikong performans sa Asignaturang Filipino. Sapagkat hindi sila nakaabot ng mean percentage na 75 persentahe kung titingnan natin sa taong panuruan 2003-2004 ang mean percentage ng akademikong performans ng

Filipino ay 56.05 lamang at sa taong panuruan 2004-2005 ay 57.75 ito'y tumaas ng kaunti sa 1.7 persentahe at sa taong panuruan 2005-2006 ay 48.36 lamang ang mean percentage ng akademikong performans ng Asignaturang Filipino. Mas lalong bumaba ito kaysa taong panuruan 2003-2004 ng 7.69 persentahe. Ito'y nagpapahiwatig na lalong humihina ang mga mag-aaral sa asignaturang Filipino, marahil ito ay may kaugnayan sa implementasyon ng BEC kurikulum na di lubusang nauunawaan ng mga mag-aaral ang mga kompetensi sa bawat aralin. Ang ikalawang dahilan ay walang angkop na aklat para sa BEC Kurikulum upang magamit ng mga mag-aaral sa pang-araw-araw na talakayan. Ang suliraning ito ay hindi lamang sa ikaapat na taon ng sekundarya kundi sa iba pang lebel ng haiskul. Ito rin ang dahilan kung bakit hindi sumusunod ang ibang pribadong paaralan sa Implementasyon ng BEC kurikulum.

Sa buong ikalawang rehiyon, ang Sangay ng Samar ay isa sa tatlong nangungunang Sangay na di gaanong mataas ang nakukuhang akademikong performans sa Asignaturang Filipino.

Sa taong panuruan 2006-2007 hanggang sa kasalukuyan ang Kagawaran ng Edukasyon ng National Education Testing at Research Center (NETRC) ay hindi na nagbibigay ng pagsusulit sa ikaapat na taon sa sekundarya ng National Achievement test kundi ito'y ibinibigay na lamang sa ikalawang taon ng sekundarya. Ang ibinibigay na lamang sa ikaapat na taon ng sekundarya ng NETRC ay NCAE o National Career Assessment Examination. Ang layunin nito

ay upang makapili ng angkop na kurso ang mga mag-aaral sa ikaapat na taon sa sekundarya para sa pagpasok nila sa kolehiyo.

Batay sa kalagayan ng akademikong performans sa Asignaturang Filipino, ito ay gumising sa isipan ng mananaliksik na magsagawa ng pag-aaral na may kaugnayan sa akademikong performans ng mga mag-aaral sa Filipino kaya tinangka ng mananaliksik na pag-aaralan ang Pasalitang Filipino at Waray upang lalong makatulong na maiangat ang kawilihang pagkatuto ng mga mag-aaral sa Asignaturang Filipino at maibsan ang kinakaharap na suliranin.

Paglalahad ng Suliranin

Nilayon sa pag-aaral na ito na suriin ang ponolohikal, morpolohikal, at sintaksis ng pasalitang Filipino at Waray ng paaralang Sekundaryang Pampubliko ng Catbalogan sa taong panuruan 2005-2008. Sinagot din sa pag-aaral ang mga sumusunod na mga tiyak na katanungan:

1. Anu-ano ang mga katangian ng mga kalahok ayon sa:
 - 1.1 edad;
 - 1.2 kasarian;
 - 1.3 pangkalahatang natamong marka;
 - 1.4 antas ng pinag-aralan ng magulang;
 - 1.5 hanapbuhay ng magulang, at
 - 1.6 katamtamang buwanang kita ng pamilya?

2. Anu-ano ang mga katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro ayon sa:

- 2.1 ponolohikal;
- 2.2 morpolohikal, at
- 2.3 sintaksis?

3. Mayroon bang mahalagang pagkakaiba ang katangian ng pasalitng Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro ayon sa tatlong nakasaad na aspeto?

4. Mayroon bang mahalagang kaugnayan sa pagitan ng katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral sa tatlong nakasaad na aspeto at ang sumusunod na varyets.

- 4.1 edad;
- 4.2 kasarian;
- 4.3 pangkalahatang natamong marka;
- 4.4 antas ng pinag-aaralan ng magulang;
- 4.5 hanapbuhay ng magulang, at
- 4.6 katamtamang buwanang kita ng pamilya?

5. Batay sa kinalalabasan ng pag-aaral, ano ang mga rekomendasyon na magagawa upang mapayabong ang wikang Filipino at Waray sa mga katutubong tagapagsalita?

Ipotesis

Sa mga suliraning inilahad, ang sumusunod na ipotesis ay tinuos sa pag-aaral na ito.

1. Walang mahalagang pagkakaiba ng katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga estudyante at guro ayon sa mga sumusunod na aspeto:

1.1 ponolohikal;

1.2 morpolohikal, at

1.3 sintaksis.

2. Walang mahalagang kaugnayan sa pagitan ng mga katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga estudyante sa tatlong nakasaad na aspeto at ang sumusunod na mga varyets.

2.1 edad;

2.2 kasarian;

2.3 pangkalahatang natamong marka;

2.4 antas ng pinag-aralan ng mga magulang;

2.5 hanapbuhay ng magulang, at

2.6 katamtamang buwanang kita ng pamilya.

Batayang Teyoretikal

Ang pag-aaral na ito ay batay sa "Speech Act Theory" (1959: 71). Tinanggap na nang matagal ng mga sosyolinggwista ang mga limitasyon sa pagbubuong pangkakayahan ni Santiago. Binibigyang-diin na kailangang isali

ang kaalaman ng mga tuntunin ng wastong gamit at wastong pagsasakatuparan sa tamang komunikasyon. Nagtalo ang mga linggwista tungkol sa pagtamo ng wika na hindi paghanap ng mga di-pinagsamang tuntuning panggramatika ngunit malinaw na ito ay panlunas ng suliraning pag-uunawaan. Ang pangunahing problemang lulutasin ng mga mag-aaral ng wika ay kung paano ang kanyang hangaring maipababatid sa iba; kung paano makikipagtalastasan sa kapwa, kung ano ang nasa kanyang isipan; kung paano niya maipahahayag ang mensahe sa kanyang kapwa; kung ano ang gagawin kung siya ay nagsasalita at paano ilalahad ang gawain tulad ng paghahayag; pagtatanong, pagtanggap, paghingi ng paumanhin, at iba pa (Serl, 1961: 136-153).

Gumamit ang mananaliksik nitong Speech Act Theory hindi sa pagsubok ng kakayahan ng estudyante na maipakita ang kanyang kaalaman kundi tungkol sa magkakaibang gawi ng pananalita. Ngunit ang pagparamdam ng pang-unawa at pagsasagawa ng mga tunog, ang pananalitang panteoretikal na katiyakan at pagsulong ng mga pagbabago ng mga tunog ng itinakdang mga wika.

Isa pang batayan nito ay ang Kautusang Pangkagawaran Blg., 54, s. 1987 na nagsasaad na:

Sa pagsukat ng kahusayang natamo sa buong bansa, dapat isaalang-alang ang mga pagkakaiba-iba ng rehiyon dahil sa mga varyedad ng Filipino at mga varyasyon sa pagpasok ng mga wika. Dapat isagawa ang panrehiyong evalwasyon. Upang masukat ang pagtatamo sa mga istandard na itinakda para sa may mataas na uri ng edukasyon.

Isinasaad sa kautusan na kailangang masukat ang kahusayan sa paggamit ng wikang Filipino sa buong Pilipinas. Dahil dito, magkakaroon ng impormasyon sa iba't ibang varyedad sa Filipino sa mga paaralang tinutukoy ang pag-aaral at ito ay makatutulong sa pagpapaunlad, pagpapayabong at pagpapayaman sa wikang pambansa tungo sa intelektwalisasyon, modernisasyon at istandardisasyon nito.

Ayon sa pangunahing linggwistika na si Lehman (1990: 139), ang panghihiram ay pangkaraniwan nang nangyayari sa linggwistikang Filipino. Ang isang wika ay maaaring manghiram ng salita mula sa ibang wika dahil ang dalawang wika ay maaaring magkaiba sa ponolohikal na pagkakabuo at ang panghihiram ay kakikitaan ng pagbabago sa mga elementong bumubuo sa isang wika. Ang pagbabago sa tunog ng wika, palaugnayan o ayos ng pangungusap ay nagbubunga mula sa panghihiram natin ng salita.

Ang pangkaraniwang dahilan ng panghihiram ng salita ay ang pangangailangan ng bagong salita para sa mga bagong tuklas na bagay, konsepto at mga lugar, madaling humiram ng umiral na termino mula sa ibang wika kaysa gumawa ng sariling termino.

Ang pagtunton ng kasaysayan ng panghihiram ng salita sa isang wika ay pagtunton sa kasaysayan ng tao – kung saan sila nanirahan, sino ang kanilang sinakop at ang nanakop sa kanila, naging pamamaraan ng pangkabuhayan, panrelihiyon at pang-intelektwal na kasaysayan at pag-unlad ng kanilang lipunan. Kaya ang linggwistika ay may malaking kaugnayan sa kasaysayan at

maaaring makapagpabago ng ating mga wika at wikain. Ang bawat balangkas ng wika ay maaaring magkaiba-iba dahil sa iba't ibang kultura ng bawat isa. Malaki rin ang nagagawa ng nagiging behikulo ng pakikipagtalastasan tulad ng radio, telebisyon, pahayagan, paaralan at kapaligiran.

Ang pagkakaugnayan ng mga wika sa bansa ay likha ng pagsasama-sama ng mga salita sa isang pamilya ng wika. Ang Malayo-Polinesyo ay ang angkang pinagmulan ng mga wika sa kapuluan ng Pilipinas.

Batayang Konseptwal

Makikita sa Figura 1 ang batayang konseptwal ng pag-aaral. Binuo ng mananaliksik ang isang payak ngunit malinaw na iskema na nagsilbing patnubay at hunsaran para sa kabuuan ng pag-aaral na isinagawa.

Sa paanan ay may pahabang kahon na naglalaman ng mga guro at estudyante sa ikaapat na taon sa sekundaryang pampublikong paaralan ng Catbalogan na siyang nagsilbing kapaligiran ng pananaliksik.

Sa pataas na bahagi ay may tatlong rektanggulong kahon na patayo. Ang unang rektanggulong kahon sa kaliwang bahagi ay naglalaman ng katangian ng mag-aaral na kalahok sa pag-aaral tulad ng edad; kasarian; pangkalahatang natamong marka, antas ng pinag-aralan; hanapbuhay ng magulang at katamtamang buwanang kita ng pamilya. Sa gitnang rektanggulo naman ay naglalaman ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral na kalahok sa pag-aaral. Sa bahaging ito sinuri at inilahad ang pagkakatulad, pagkakahawig

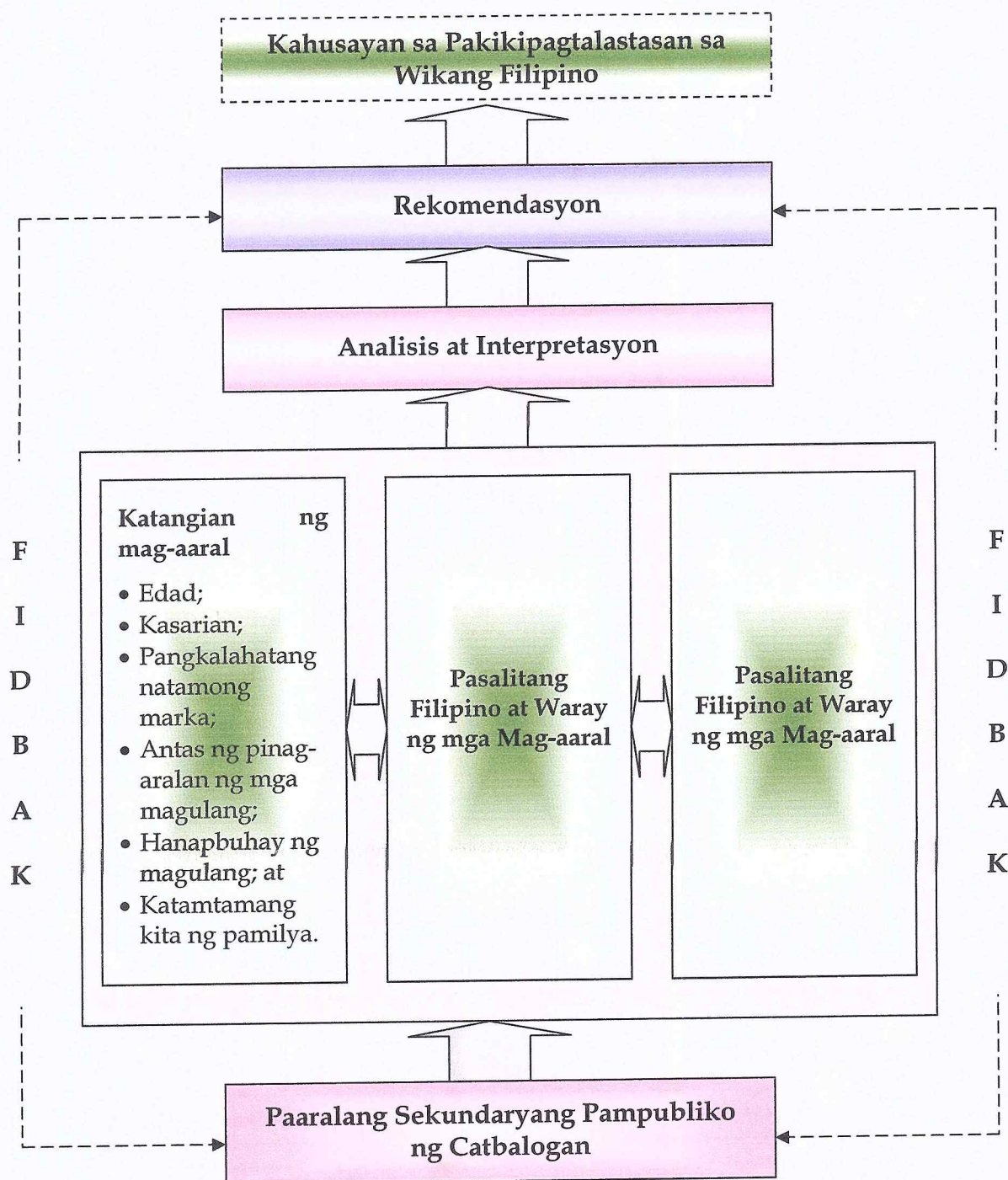

Figura 1. Batayang Konseptwal ng Pag-aaral

at pagkakaiba ng dalawang wika sa katangiang ponolohikal, morpolohikal at sintaksis ng mga mag-aaral. Sa ikatlong rektanggulong kahon sa kanang bahagi ay naglalaman ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga gurong kalahok. Sa bahaging ito rin ay sinuri at inilahad ang pagkakatulad, pagkakahawig at pagkakaiba ng dalawang wika sa katangiang ponolohikal, morpolohikal at sintaksis.

Ang lahat ng mga aytem ay isa-isang sinuri upang matiyak ang tunay na tinutuklas sa pag-aaral na ito. Bibigyan kahulugan at interpretasyon ang bawat pagsusuring gagawin sa mga makabuluhang aytem at ito ay nasa pang-itaas na kahon sa ibabaw ng tatlong rektanggulong kahon. Upang makompleto ang mga kasagutan ng mga kalahok, ginamitan ito ng mga pamaraang angkop para sa pagtuklas ng iba pang mahahalagang datos. Ito ang siyang naging daan at input para sa mabisang pagkatutong pangkabatiran para sa ikatatagumpay ng hangaring makamit ang kahusayan ng mga kalahok sa kanilang pakikipagtalastasan na pinakaaasam na mangyari sa pag-aaral na ito, na makikita sa pinakahuling kahon sa itaas na putul-putol.

Kahalagahan ng Pag-aaral

Ang kinalabasan ng pag-aaral na ito ay maaaring makatulong sa mga tagabalangkas ng programang pang-edukasyong, tagaplano ng patakarang pangwika, guro, di-taal na Waray, estudyante, at futyur na mananaliksik nang magkaroon ng huwaran at tamang pamamaraan sa pagtuturo at pagkatuto na

siyang pangunahing binibigyan ng malaking tuon ng ating pamahalaan sa kasalukuyan na makamit ang makalidad na pansekundaryang edukasyon sa Catbalogan, Samar.

Sa mga estudyante. Napakahalaga ang pag-aaral na ito sa kanila na magsilbing gabay sa madaling pagkatuto dahil makapagbibigay ito nang malinaw na pananaw sa intelektwal at maagham na kaalaman sa pangalawang wikang Filipino, kultural na sandigan at higit pa kung malalaman ang kanilang natamong akademikong marka na magiging inspirasyon sa maayos na pakikipagtalastasan.

Sa mga guro. Mahalaga ito sa mga gurong nagtuturo ng asignaturang Filipino na maging modelo ang kanilang pangkomunikatibong kakayahan sa kanilang mga estudyanteng tinuturuan. Sa pag-aaral na ito madaragdagan ang kanilang mga kaalaman tungkol sa iba't ibang kasanayan sa pagtuturo ng wika. Makalilinanang din ito sa pagpapaunlad ng mga dulong at pamaraan na ginagamit sa pagtuturo ng iba't ibang kasanayan lalo na sa makrong kasaysayan sa wika.

Sa mga di-taal na waray. Magagamit na gabay ito sa kanilang pakikipagtalastasan sa ibang mga katutubong waray at maging tulay upang magkaunawaan at magkaisa tungo sa katahimikan at kaunlaran ng ating bayan.

Sa mga tagabalangkas ng programang pang-edukasyon. Ang pag-aaral na ito ay makatutulong sa pag-unawa sa mga suliraning kinakaharap ng mga nagsisipagturo sa wikang Filipino sa kanilang kahirapan sa bokabularyo lalo na sa mga estudyante ng pangalawang wika. Magsisilbing patnubay ito sa

sikolohikal na aspeto sa pagpapabuti at pagpapaunlad tungo sa maayos na pagkatuto. Makatutulong din ito sa pagbuo ng planong makaagham na pagtuturo at sa ganitong paraan magiging mabisa rin ang paglulutas sa mga suliraning humahadlang sa tuluyang pagkatuto ng mga estudyante.

Sa mga tagaplano ng patakarang pangwika Magsisilbing patnubay ito sa pagbuo ng mga kagamitang pangkurikulum at makatutulong nang malaki sa pagpapaunlad at pagpapayaman ng mga makabagong talasalitaan. Malalaman din ng mga tagaplano ng wika na ang kasalukuyang pag-aaral ay humahamon na lalong bigyan ng tuon ang maagham na pag-aaral ng wika sa dahilang sinuri ang ponolohikal, morpolohikal at sintaktikal na kabuuan ng wikang Filipino at Waray.

Sa mga darating na mananaliksik Sa mga darating pang mananaliksik ng linggwistikang pag-aaral sa wikang Filipino ito ay magbibigay linaw upang pagbalik-aralan ang kaugnay na mga literatura ng pananaliksik na makukunan nang sayantipikong kaalaman at mahalagang kabatiran habang patuloy ang kanilang pananaliksik na may pakinabang sa larangan ng edukasyon lalong-lalo na sa iba't ibang rehiyon ng Pilipinas.

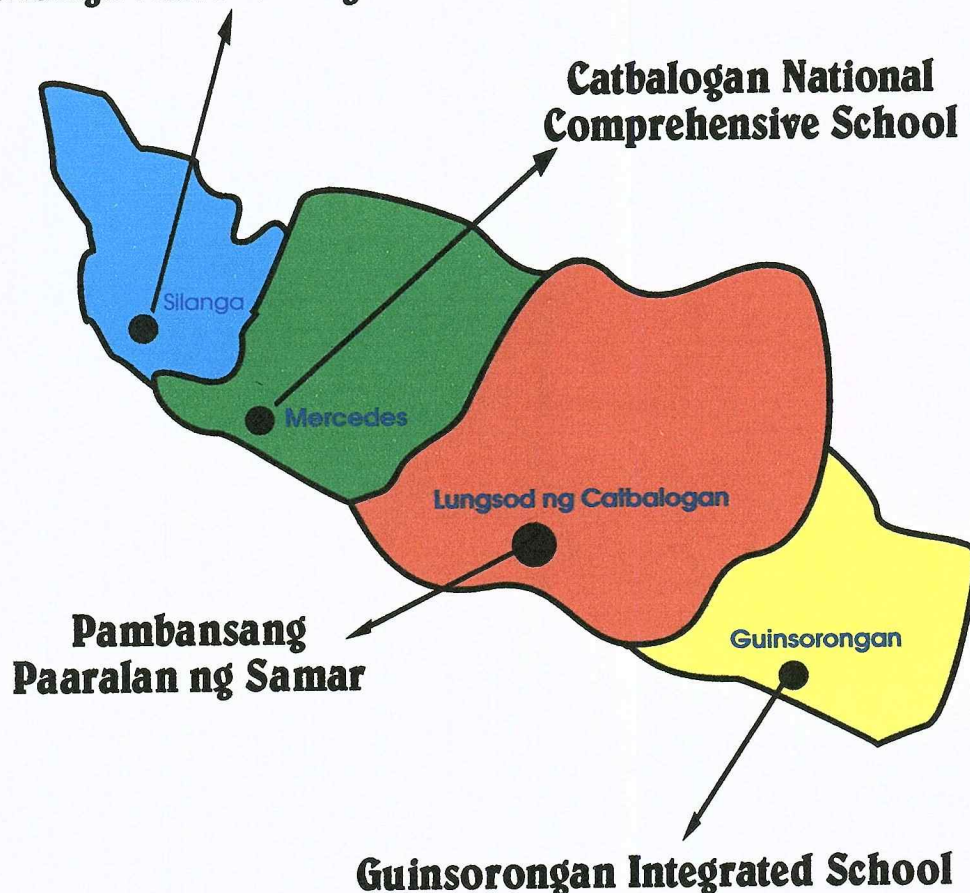
Saklaw at Delimitasyon

Ang pag-aaral na ito ay nakatuon sa pagsusuring ponolohikal, morpolohikal at sintaksis ng pasalitang Filipino at Waray ng mga estudyante sa ikaapat na taon ng mga paaralang sekundaryang pampubliko ng Catbalogan.

MAPA NG CATBALOGAN

Silanga National High School

**Catbalogan National
Comprehensive School**

**Pambansang
Paaralan ng Samar**

Guinsorongan

Guinsorongan Integrated School

Mga Paaralang Kalahok sa Pag-aaral

- Pambansang Paaralan ng Samar
- Silanga National High School
- Guinsorongan Integrated School
- Catbalogan Comprehensive School

Pigura 2: Lokasyon ng apat na Sekundaryang Pampublikong Paaralan na kalahok sa pag-aaral.

Ang pinagbatayan sa pagpili ng mga salitang ginamit sa talatanungan ay ang Batayang aklat sa Filipino IV (BEC Curriculum) partikular sa mga araling pampanitikan sakop sa unang markahan. Ang layunin ng mananaliksik ay malaman ang mga katangiang ponolohikal, morpolohikal at sintaksis ng wikang Filipino na pangalawang wika ng mga estudyante na kalahok, at ang Waray bilang unang wika nila. Aalamin ang pagkakatulad o pagkakaiba ng pasalitang Filipino at Waray upang makatulong sa madaling pag-unawa sa pangalawang wika. Apat na pansekundaryang paaralan ang kasali: 1) Guinsorongan Integrated School, 2) Catbalogan National Comprehensive School, 3) Mataas na Paaralan ng Silanga, at 4) Pambansang Paaralan ng Samar, na kung saan nagtuturo ng asignaturang Filipino ang mananaliksik.

Ang ginamit sa pagpili ng mga kalahok na mga estudyante ay stratified sampling. Dalawampung tatlong (29) mga kalahok sa Mataas na Paaralan ng Silanga, dalawampu't dalawa (22) ang Catbalogan National Comprehensive School, anim (6) na kalahok ang Guinsorongan Integrated School at isang daa't limampung (150) ang Pambansang Paaralan ng Samar.

Ang kabuuang bilang ng mga kalahok na babae at lalaki ay dalawang daa't isa (201) at tigilimang mga guro sa bawat paaralang kasangkot. Ang kabuuang bilang ng mga guro ay dalawampung (20). Ito ay isang sarbey upang malaman ang mga kasanayang ponolohikal, morpolohikal at sintaksis ng mga estudyante sa ikaapat na taon ng mga sekundaryang pampublikong paaralan ng Catbalogan. Ang pag-aaral ay isinagawa sa taong panuruan 2005-2008.

Katuturan ng mga Talakay

Upang maunawaan ang mga piling katawagan at akronim sa pag-aaral na ito; pinagaan ang mga ito sa pamamagitan ng pagbibigay-kahulugang konseptwal at operasyunal.

Antas ng natamong pag-aaral ng mga estudyante. Nangangahulugan ito ng formal na pag-aaral ng tao (Webster, 1986: 723). Sa pag-aaral tumutukoy ito sa antas ng elementarya, nagtapos sa elementarya, antas ng sekundarya, at iba pa habang nasa hagdan ng edukasyon.

Bigkas. Ang pagsasalita ng kahit anong yunit ng wika. Ito ay tumutukoy din ng pagpili ng mga tunog at ang kinalalagyan ng makapantig na diin (Sauco, 1998: 66).

Dayalekto. Ang terminong ito ay tumutukoy sa uri ng Filipinong nabubuo rin ang mga wikang sosyolek o sosyal na varayti bunga naman ng interaksyon ng mga mamamayang Pilipino sa iba't ibang antas at aspeto ng gawain at pagkilos sa loob ng komunidad (Mangahis, 2005: 51).

Diin. Ito ang katawagang tumutukoy sa lakas ng bigkas sa isang pantig na binibigyan ng diin kaysa sa ibang pantig ng salita. Ito ay tinatawag ding tuldik (') (Santiago, 1991: 17).

Edad. Nagsasaad ito sa haba ng panahon na ang isang tao o bagay ng pananatili (English, 1986: 46). Sa pag-aaral tumutukoy ito sa panahon mula pagsilang ng kalahok at nananatiling buhay.

Filipino. Ang katutubong wika na ginagamit sa buong Pilipinas bilang wika ng komunikasyon ng mga etnikong grupo (Pineda, 1998: 67).

Hanapbuhay ng mga magulang. Ito ay ang gawain kung saan ang tao ay gumagawa ng paraan pagpapalipas ng panahon at bilang paraan ng kanyang hanapbuhay (Webster, 1976: 1560). Sa pag-aaral tumutukoy ito sa gawain ng ama't ina ng mga kalahok na magkaroon ng panustos ang buong mag-anak.

Hinto. Ang sandaling katahimikan bunga ng isang ganap na pagtigil sa paglikha ng tunog kapag nagsasalita. Ang hinto ay nagbibigay din ng iba't ibang kahulugan sa isang pangungusap na binibigkas (Naval, 1997: 28).

Intonasyon. Tumutukoy ito sa metodohikang pagtaas at pagbaba ng tinig kung nagsasabi ng isang salita, parirala, at pangungusap (Padilla, 1992: 60).

Kakayahang pakikipagtalastasan. Tumutukoy ito sa kakayahan ng mga estudyante sa ikaapat na taon ng haiskul na makagawa at makaunawa ng mga salitang angkop sa linggwistika at sayko-sosyolinggwistikang konteksto na magagamit ng wikang angkop sa ibinigay na sosyal na konteksto (Slembrouck, 2003: 87).

Kasarian. Naglalahad ito ng isa sa dalawang debisyon ng isang nilikha (Webster, 1976: 2081). Sa pag-aaral tumutukoy ito sa uri ng kategorya ng kalahok na estudyante bilang babae o lalake.

Katutubong waray. Ito ay ang wikang kinagisnan ng isang Samareño na ginagamit sa tahanan at lipunan kung kaya't ito ay nakasanayan na o nakaugaliang wika.

Kayarian. Tumutukoy ito ng mga kaayusan ng mga aytem ng wika.

Kayariang morpolohikal. Ayon sa pag-aaral na ito, ang terminong ito ay tumutukoy sa proseso ng pagkakabuo ng mga salitang ginagamit ng mga kalahok sa kanilang interaksyon sa lipunan na ang tinutukoy na wika ay Filipino at Waray.

Kayariang ponolohikal. Ayon sa pag-aaral na ito, ang katawagang ito ay tumutukoy sa paraan na ang mga tunog ay naaayos, pagkasunud-sunod sa salitang ginagamit ng mga estudyante sa pagsasalita sa Filipino at Waray.

Morpema. Ang pinakamaliit na yunit ng salita (Santiago, 1991: 2).

Morpolohiya. Ang maagham na pagbubuo ng mga salita at pag-aaral ng mga morpema ng isang wika (Tolentino, 1997: 31). Sa pag-aaral tumutukoy ito sa mga morpemang ponema, morpemang salitang-ugat at morpemang panlapi na matatagpuan sa mga salita.

Pangkalahatang natamong marka. Tumutukoy ito sa huling marka na nakuha ng mga estudyanteng kalahok pagkatapos maisakatuparan ang lahat ng pangangailangang akademiko sa nasabing pag-aaral nang sila ay nasa ikatlong taon pa sa sekundarya.

Pasalitang Filipino. Ayon sa pag-aaral na ito, ang pahayag ay tumutukoy sa kakayahang makagawa nang wasto sa pagbibigkas nang malinaw at makapagbigkas ng mga tunog ng mga salitang Filipino.

Pasalitang Waray. Ayon sa pag-aaral na ito, ay pahayag na tumutukoy sa kakayahang makabuo nang wasto at makapagbigkas nang malinaw sa mga tunog ng mga salitang Waray.

Ponema. Ito ay ang pinakamaliit na yunit ng makahulugang tunog ng isang wika (Garcia, 2003: 9).

Ponemang segmental. Tinatawag itong mga bokoyds, mga kontoyds, mga diptonggo at mga klaster tulad ng /bl/, /dr/ at iba pa (Santiago, 1991: 1).

Ponemang supra-segmental. Ang tono/intonasyon, haba, diin at hinto sa pagbigkas o pagsasalita (Napkil, et. al., 2000: 73).

Ponolohiya. Ang pag-aaral ng mga ponema o yunit ng tunog ng isang wika (Lamberto, et. al., 2000: 174).

Sintaksis. Nagpapakilala ito sa posisyon ng mga salitang pangnilalaman at mga salitang pangkaisipan sa pangungusap (Santiago, 1991: 284). Sa pag-aaral ay tumutukoy sa mga salitang ginagamit na paksa at panaguri sa mga salitang ginagamit na paksa at panaguri sa pag-aaral.

Waray. Ito ay isa sa walong pangunahing wika ng Filipinas na sinasalita ng karamihan ng mga taga Samar at Leyte. Itinuturing ito na unang wika ng mga mag-aaral. Ang Waray ay may iba't ibang varyets tulad ng Waray sa Calbayog; ang Waray sa Eastern Visayas. Waray sa Northern Samar at Waray sa Leyte (Tacloban) and Waray ay may iba't ibang baryasyon nagiiba sa tono, bigkas at paraan ng pagsasalita.

Wika Isang paraan ng pagpapahayag ng damdamin at kaisipan ng tao upang magkaunawaan at makipagpalitan ng diwa sa bawat isa (Lamberto, et. al, 2000: 272).

Kabanata 2

REVYU NG MGA KAUGNAY NA MGA LITERATURA AT PAG-AARAL

Ang kabanatang ito ay naglalaman ng mga kaugnay na literatura at pag-aaral na may kaugnayan sa pag-aaral ng mananaliksik. Ang mga ito ay kinuha mula sa mga aklat, di-nailathalang tesis, disertasyon, magasin at iba pang materyal. Ang mga materyal na ito ay lubusang nakatulong at naging batayan ng mananaliksik na maisakatuparan nang buong husay ang naturang pag-aaral.

Kaugnay na mga Literatura

Ang linggwistika bilang isang disiplina ay napag-uukulan na ngayon ng higit na pagpapahalaga sa mga paaralan sa kasalukuyan, karamihan sa mauunlad na dalubhasaan o pamantasan ng Pilipinas ay nagbibigay ng kurso sa asignaturang linggwistika sa paniniwalang makapagdudulot ito ng malaking pakinabang sa mga guro sa pagtuturo ng wika. Ang maagham na paraan ng pag-aaral ng wika ay tinatawag nating linggwistika (Santiago, 1991: 19) naging batayan ito ng maraming pag-aaral ng mga dalubwikang may hangaring mapaunlad at mapalago ang ating wikang Filipino.

Ayon kay Peregrino (2002: 79) mahalaga ang wikang Waray para sa pagbuo ng Lingua Franca. Malaki ang maitutulong nito sa pag-unlad ng wikang pambansa kaya't nilalayon ng kanyang pag-aaral na maging mulat tayo sa pagpapahalaga sa Filipino bilang wikang nabuo mula sa iba't ibang wikang

umiiral sa Pilipinas at hindi lamang basta ibinase sa isang wika. Dito maipapakita na ang mga wika sa Pilipinas ay pantay-pantay at may kani-kanilang ambag pag-unlad ng Filipino mas magandang wika sa isa.

Ang unibersal na nucleus ay tumutukoy sa mga komong elemento ng lahat ng mga wika sa Pilipinas katulad din ng pag-aaral nina Jacobson, Fant at Halle noong 1952 tungkol sa mga bagay-bagay na pare-pareho sa mga wika sa mundo. Tinatawag nila itong language universals sa pagtalakay sa unibersal na nucleus ng Filipino, makikita ang Filipino na isang wikang nabuo mula sa malayang kontak ng mga wika sa Pilipinas dahil nagkakaroon ng mga pagkakapareho ang mga katangian ng mga wika sa Filipino.

Sa lebel ng tunog, may mga pagkakaiba ang mga wika sa Pilipinas ngunit meron din namang mga pagkakatulad. Lahat ng mga wika sa Pilipinas ay me, l, a, u, p, t, k ? b, d, g, sh, m, n, ng, l, w, y maaaring sabihing ang mga tunog na ito'y hindi lamang ambag ng Tagalog kundi ambag na rin ng mga wika sa Pilipinas. Ponolohiya, (A - kabayo, balde, cabinet, ulonan, planggana, bata, asawa, baka, balay, bato, kusina (abohan), nanay, walo, kubo (payag), asul, lupa (tuna); (E - lalake, babaye, elepante, exam, berde (kaldero), imo (iyo), ikaw, ibenta (ibaligya), irog (nanay), iluto, lutuin, itug-on (lutuin) kandila, sibuyas, kamatis); (O - obos na, oki na, kotse, walo, sopa, tinola (sinigang), adobo, toyo); (U - ubos na, uli na, usa (isa), asul, pula (baga)).

Sa lebel naman ng morpema o salita halos tinatayang 50 persentahe ang pare-pareho sa wika natin. Morpolohiya (kumadto, pagtug-unan; makadto, makaturog; trapuhan, mauli; magluto, makaon.

Samantalang ang ilang pagkakaiba nang kaunti ay tinatawag na kogneyt. Halimbawa nito ang salitang apuy, hapuy sa Itbayat, afuy sa Itawis at Opuy sa Bagobo. Marami pang mga salitang akala ng marami'y Tagalog ngunit ito'y gamit din pala ng maraming wika sa Pilipinas tulad ng bangon, abo, anay, apdo, aso, baboy.

Maaari din nating tingnan sa lebel ng sintaksis ang maaaring ambag ng Waray sa pagbuo ng grammar sa Filipino. Ayon pa rin sa kanilang pag-aaral sa mga wika sa Pilipinas, lumalabas na hindi nagkakalayo at magkakapareho ang sintaks ng mga wika sa Pilipinas. Sintaks (Buksan mo ang aircon – Abrehan mo an aircon); (Manonood siya ng TV – Magkikita hiya hit TV); (Bumili ka ng suka sa tindahan – Pumalit ka hin suka ha tindahan).

Ayon naman kina Ulit at Salazar (1977: 9-7) ang wikang pantao ay may apat na katangian na kinakailangan upang makipagkomunikasyon nang mabisa.

Una, ang wika ay mga sagisag na sumusunod sa mga huwaran o mga tuntunin na nagpapahayag ng walang hanggang anumang (infinite number) bilang ng komunikasyon. Pinauunlad natin ang (inuitive) kaalaman ng ayon sa panuntunan ng wika na pumapayag na lumikha at tumanggap ng mga mensahe na lubusang bago sa atin.

Pangalawa, ang wika ay di-makatwiran. Ayon sa kanya ang mga indibidwal ay hindi makabibigkas ng kahit anong kuwerdas ng mga tunog na hindi maayos kahit anong pagkasunud-sunod ng kaisipan upang magkaunawaan at maintindihan. Ang komunikasyon ay nababatay sa itinatag na sistema at kapasiyahan tungkol sa mga elemento na napapaloob.

Pangatlo, ang wika ay bukal. Ito ay batay sa isang set ng mga tunog ng pananalita na isinagawa ng mga sangkap ng pantig ng salita. Ang mga salita ay nabubuo sa pamamagitan ng pagsasama-sama ng mga tunog na ito. Sa ganito, ang pananalita ay nagiging pangunahing wika ng isang pangkat ng mga tao na maaring magamit ng pagsulat sa makahulugang paglalarawan.

At ang ikaapat, ang wika ay maparaan. Ibig sabihin ang mga salita ay nagsisilbing daan na masabi ang nararamdaman, saloobin, karanasan at kaisipan na nagiging tulay sa pagkakaunwaan. Ang pag-aaral na ito ay may kaugnayan sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na kayarian na siyang pinagbatayan ng pag-aaral dahil sa kahalagan ng mga Wikang ginagamit sa pakikipagtalastasan.

Si Conant (1903-1936) ay nagsagawa ng pag-aaral tungkol sa "RGH Law in Philippine Language". Tinalakay niya ang nagaganap na pagbabago sa mga tunog ng iba't-ibang wika sa kapuluan. Ang tunog na r, halimbawa, sa pagkakawatak-watak ng mga wikang mula sa Proto-Austronesian, ay nanatili sa ibang wika, samantalang sa iba ay naging g, h, y. Ayon sa kanya ang karamihan sa mga wika sa Pilipinas ay may tunog na g sa RGH na katinig, na ang ibig sabihin ay nagiging g sa karamihan ng mga wika sa Pilipinas ang PMP at R, ang

r, bagamat ang ilan ay nagiging r, l, o kaya y, Y kayat ang ginawa ni Conant ay pinangkat niya ang mga wika sa Pilipinas ayon sa kinauurian ng RGH na katinig. Sa pagsusuri ni Conant ay lumabas na ang Tagalog, Bicol, at mga wikang Bisaya, tulad ng Cebuano, Hiligaynon, Waray, Kinaray-a, at Romblomanon, ay mga wikang g, gayundin ang Ibanag, maguindanao, Tausog, Sulu, at Bagobo. Ang Ilocano ay wikang r, gayundin ang Terurai, ang Pangasinan ay wikang L, gayundin ang Kankanai, Ibaloi, Bontoc, at Calamian. Ang Pampango ay wikang y, gayundin ang Ivatan at Sambal at sinuri rin ni Conant ang mga tunog na r-l-d-g na nagmula sa tunog na g sa Proto-Austronesian. Pagkatapos ay muli na naman niyang pinangkat ang nasabing labimpitong wika ayon sa tunog na kinauurian ng isat isa. Ang Waray at Bicol ay mga wikang r, gayundin ang Tirurai, Ibatan, Cuyonon at Calamian; ang Tagalog, Kapampangan, Cebuano, at Hiligaynon ay l, kasama na ang Tausog at Magindanaw, ang Ilocano at Pangasinan ay g, gayundin ang Ibanag.

Batay sa kanyang natuklasan, nagbigay ng konklusyon si Conant na ang tawag na g na taglay ngayon ng mga wika sa Pilipinas ay mahahati sa tatlong klase ayon sa pinagmulan – orihinal na g, sa RGH, at g sa RLD. Ang pag-aaral na ito ay may kaugnayan sa ponolohikal at morpolohikal at sintaksis na kayarian ng Filipino at Waray na siya ring pinagbatayan sa pag-aaral.

Tinalakay niya ang kalagayang pangekonomiya, sosyal, tradisyon, relihiyon, at higit sa lahat ang wikang Waray na ginagamit ng Samar at Leyte.

May kaugnayan ang pag-aaral na ito dahil pinag-aralan niya ang sintaktikal na kayarian ng wikang Waray, Filipino at Ingles (Garcia, 2000: 146-147).

Isa pang literaturang nakatulong sa pag-aaral na ito ay ang tungkol sa wika ng Leyte at Samar na pinag-aralan at isinulat ni Andrade (1982). Inilabas ito sa Leyte-Samar Studies sa DWU Graduate School Publication ng Tacloban City. Pinag-aralan dito ang paghihiwalay ng mga dayalekto sa mga pobinsyang Leyte at Samar. Inialam din kung aling dayalekto sa mga probinsiya ng Leyte at Samar ang unang humiwalay sa unang wikang Waray. Ibinigay din ang mga pagkakahawig at pagkakaiba ng mga dayalektong ito.

Ang pananaliksik ay ginawa sa ilang mga bayan ng Hilagang Samar, Silangang Samar, at Kanlurang Samar. Nalaman dito na ang dayalekto ng Hilagang Samar ang unang humiwalay sa wikang Waray sinundan ng dayalekto ng Silangan ang mga huling humiwalay ay ang dayalekto ng Kanlurang Samar, ito ay dahil sa kapaligiran at layo ng kinaroroonan ng lugar ng bawat isa. Ang pag-aaral na ito ay may kaugnayan sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na kayarian ng Filipino at Waray at ang pagkakahawig at pagkakaiba ng dayalektong Waray sa Filipino.

Sina J. Wolf at I. Wolf (1976) ay sumulat ng isang aklat, "Beginning Waray-Waray." Batay din sa modelo ni Bloomfield ang kanilang pagkakasuri sa nasabing wika na siya ring ginamit ng pananaliksik na ito. Masasabing ang Pilipinas ay may kasiglahan sa kilusang linggwistika katunayan tatlong pambansang samahang pangwika ang nagsisipag-tulungan nang malaki sa

pagpapaunlad ng disiplinang ito. Ang Linguistic Society of the Philippines (LSP) Pambansang Samahan sa Linggwistikang Pilipino (PSLP) at Philippine Association for Language Teaching (PALT). Ang tatlong samahang ito ay patuloy sa pagdaraos ng mga seminar pangwika at pagpapalathala ng kani-kanilang diyornal na nagiging daluyan ng mga pag-aaral at pananaliksik na isinasagawa sa larangan ng wika.

Ang sarbey tungkol sa Manila Lingua Franca ay isinagawa ng Surian ng Wikang Pambansa (1998) upang suriin at malaman ang wikang umiiral sa Maynila. Nakuha ang impormasyon tungkol sa baryedad ng wikang ito at nalaman ang bahagdan ng panghihiram mula sa Ingles, Kastila at iba pang banyaga at lokal na wika. Binubuo ng tatlong sektor ang mga kalahok sa pag-aaral. Dalawang-daang propesyunal at di-propesyunal mula sa apat na distrito ng Maynila, samantalang ang sektor ng mag-aaral ay binubuo ng 200 mag-aaral sa elementarya, 200 sa haiskul at 200 mula sa kolehiyo.

Ang pag-aaral ay gumamit ng paraang sarbey at paglalarawang pagsusuri. Dalawa ang pinaghanguan ng datos, ang una ay ang patnubay sa pakikipanayam at ang ikalawa ay ang nakateyp na kasagutan ng mga kalahok sa mga mag-aaral na siyang pinagbatayan ng pagsusuri ng gramatika, ponolohiya at bokabularyo ng Filipinong sinasalita sa Maynila.

Si Bloomfield (1917) ay sumulat ng aklat sa makaagham na pagsusuri sa kayarian ng Tagalog. Ito'y binubuo ng mga kuwentong bayan na isinalin sa

ponetikong transkripsyon at ng kayariang pambalarila ng Tagalog na matatagpuan sa ikalawang bahagi.

Ayon kay Bloomfield, ang Tagalog ay may dalawang bahagi ng pananalita: Ang buong salita at ang mga kataga. Ang buong salita ay maaaring gumaganap ng tungkulin ng isa sa mga kataga. Ang buong salita ay maaaring gumaganap ng tungkulin ng isa sa mga sumusunod: 1) bilang paksa tulad ng : Ang sumulat ay si Ben, 2) bilang panaguri, tulad ng: Siya ay sumulat, 3) bilang panaguri ng kasamang salita tulad ng: Ang tinatawag niyang attributes a) Conjunctive Attribute, Halimbawa: Isang tao, mataas na bundok, b) Disjunctive Attribute, Halimbawa: Ang puno ng mangga, c) Absolute Attribute, Halimbawa: Ibig kumain, d) Local Attribute, Halimbawa: Sa tindahan.

Ang pag-aaral ni Bloomfield ay may kaugnayan sa sintaksis na kayarian ng Filipino na siyang pinagbatayan sa pag-aaral na ito.

Ayon kay Mackaugh (1987: 23) sa kanyang Practical Comments on Aspect of Phonology in Philippine Language, nagkaroon ng komperensya para sa istandardisasyon ng ortograpiyang Maranao. Iba't ibang pagdulog ang ginamit. Pagkatapos ng talakayan napagkaisahan ng mga kalahok ang anim na tuntunin na gagamiting patnubay.

Ang unang tuntunin ay sa pagiging konsistent sa paggamit ng simbolo ng isang tunog tulad ng sa kung minsan ginagamit ng mga manunulat ay /u/ at kung minsan naman ay /o/.

Ibinigay naman ni Llamzon (1994) sa kanyang *Handbook of Philippine Language Groups* ang sanligan kasaysayan ng mga Wika at inilarawan din nito ang wika sa Pilipinas. Inilahad din niya ang cultural na mga katangian ng iba't ibang pangkat ng mga wika sa Pilipinas. Isinama niya ang linggwistikang katangian ng mga wikang ito.

Upang maipaliwanag niya ang pagpapangkat sa mga wika, ginamit niya ang dayagram nina Thomas at Healy noong 1962. Ipinakita nito ang pagkakaroon ng paghihiwalay ng Philippine Superstock sa Malaystock na sinundan ng pagkakahati sa apat na pangkat ng Philippine Superstock.

Inilarawan din ng aklat ni Llamzon ang mga tiyak na katangian ng iba't ibang wika sa Pilipinas. Nakatulong nang malaki sa pag-aaral na ito ang mga taong nakatira sa Samar at Leyte at tinatawag na Waray o waray-waray. Ang wika ng pangkat na ito ay Waray na sinasalita ng Samar at Leyte.

Llamzon (1990: 30) sa kanyang "How to Teach Pronunciation" ayon sa kanya, ang pagtuturo ng mabisang pagbigkas ang guro ay dapat may kaalaman sa mga aparatong pantinig na siyang ginagamit sa pagbigkas. Sa pamamagitan nito maaari nating maipakita ang iba't ibang bahagi ng mekanismo ng pagsasalita.

Sa kabuuan, mayroon tatlong pamamaraan ng pagtuturo sa mga mag-aaral kung paano maisasagawa ang tiyak na tunog: 1) Paggaya ng tunog na ipinaririnig ng guro, 2) Paghahambing ng tunog sa itinuturo sa tunog na kilala

na Halimbawa: Ang magkatulad na tunog sa taal na wika, at 3) Pagpapakita kung paano ang tunay na isinasagawa sa terminong “articulatory”.

Kaugnay na mga Pag-aaral

Ang mga sumusunod na mga kaugnay na pag-aaral ay napagkunan ng ideya tungkol sa mga pamaraang ginamit sa pag-aaral na ito.

Si Labendia (2007) ay nagsagawa ng pag-aaral tungkol sa Paggamit ng mga Salitang Kolokyal at Balbal at ang Antas Akademiko sa Filipino ng mga Estudyante sa Sekundarya. Natuklasan niya na ang mga sumusunod na salita ay kadalasang ginagamit sa impormal na pakikipagtalastasan ang “Pinoy”, “meron”, “ty”, “pikon”, “sipsip”, “orig”, “tsamba”, at “ewan” ang antas ng paggamit ng salitang kolokyal at balbal ng mga estudyanteng kalahok ay may kaugnayan sa kanilang antas ng pang-akademiko sa asignaturang Filipino at Araling Panlipunan. Samantala, ito ay walang kinalaman sa kanilang antas pang-akademiko. Ang saloobin sa pag-aaral ng mga estudyanteng kalahok ay may malaking kinalaman sa antas ng kanilang paggamit ng mga salitang kolokyal at balbal. Ang mga sumusunod na unang limang mga suliranin tungkol sa pagkatuto sa Filipino. Una, Dami ng asignatura at gawaing itinakda sa mga mag-aaral; Ikalawa, pasilidad ng paaralan; Ikatlo, kawalan ng interes sa pag-aaral; at Panghuli, walang diksyunaryong nagagamit sa malalalim na salita sa Filipino. Batay sa kanyang konklusyon, ang mga estudyanteng kalahok ay madaling makapag-adopt ng salitang kolokyal at balbal sa dahilang karamihan

sa kanila ay mga panganay na nakaranas ng “pagbe-baby-talk” ng mga tagapagaruga nang maliit pa sila. Ang pag-aaral na ito ay may kaugnayan sa morpolohikal na katangian ng pasalitang Filipino at Waray.

Si Bulan (2002) ay nagpahayag ng kanyang kinalabasan ng pag-aaral tulad ng: 1) ang mga mag-aaral ay nasa tamang edad para sa ikaanim na baitang na mayroong sigasig sa pag-aaral bagamat sila ay nakatira sa mga barangay. Samantala, ang mga guro sa ikaanim na baitang ay mga kwalipikado para sa kani-kanilang posisyon bilang tagapagturo batay sa kanilang profayl, 2) Ang mga mag-aaral ay may kahinaan sa pagkatuto sa asignaturang Filipino batay sa kanilang kakayahan, 3) Ang mga mag-aaral sa ikaanim na baitang ay may sapat na kakayahan sa Filipino kung sila ay tinuturuan sa tulong ng mga kagamitang pampagtuturo, 4) Ang mga guro ay may sapat na kwalipikasyon sa pagtuturo ng asignaturang Filipino na para sa ikaanim na baitang, 5) Walang mahalagang pagkakaiba sa pagitan ng persepsyon ng dalawang uri ng tagasagot ukol sa antas ng kasanayan ng mga mag-aaral sa Filipino. Ito ay nagpapahiwatig na ang dalawang tagasagot ay parehong nakakaya ng mga kasanayang morpolohikal na lubhang mahirap para sa kanila, 6) Ang mga kasanayang patinig, diptonggo, intonasyon at diin ay ang mga natayang lubhang ang mga kasanayan ay hindi natamo ng mga bata at mahirap kung kaya’t ang mga ito ay nararapat pang linangin, 7) Walang mahalagang pagkakaiba sa pagitan ng persepsyon ng mga guro sa wika ukol sa katumpakan ng mga kagamitang pampagtuturo sa kasanayan, 9) Ang mga kagamitang pampagtuturo ay tumpak at angkop para sa

mag-aaral sa ikaanim na baitang, at 10) Ang mga guro ay may mga suliraning kinakaharap sa pagtuturo ng Filipino subalit ang mga ito ay kayang lutasin.

Ang pag-aaral ni Cardenas (2002) ay gumamit ng pamaraang quasi-experiemental sa pagkuha ng sumusunod na mga kinalabasan: (a) ang mga tersaryong kalahok ay may katamtamang sanligang pangwika sa Ingles at Filipino; (b) ang pangkat Filipino ay mahusay magsagawa ng gawaing panlaboratoryo; (c) may mahalagang pagkakaiba sa pagsasakatuparan sa pagitan ng ekspirementasyon na kasama ang tatlong pangkat ng asignatura; at (d) sosyodemograpikong varyabol na may mabisang interaksyon tulad ng saloobin sa pag-aaral, istilo ng pagkatuto at sanligang pangwika.

Ang dalawang pag-aaral ay magkatulad sa instrumentasyon at ilang estadistikang ginamit, parehongwikang Filipino at antas ng sekundarya ang ginamit na mga kalahok. Ang nabanggit na pag-aaral ay naiiba naman sa kasalukuyang pag-aaral dahil ginamitan ito ng tatlongwika bilang midyum ng pagtuturo tulad ng Ingles, Filipino, halong Ingles, at Filipino-Samarnon samantala ang kasalukuyan ay sa wikang Filipino. Ang unang pag-aaral ay tungkol sa bisa ng mga wikang Ingles, Filipino, pinaghalong Filipino-Ingles, at Filipino-Samarnon bilang pinaghalong midyum ng pagtuturo sa sekundarya ng isang unibersidad, samantala ang huli ay sa pambansang paaralan ng Samar ang kapaligirang ginamit sa pag-aaral at ang unang pag-aaral ay sa Hilagang Samar.

Sa pamamagitan ng masusing pagsusuri sa pag-aaral ni Moreno (2000) ay napag-alaman ang sumusunod: 1) Ang pag-aaral ay palarawang developmental

ba pamaraan ang ginamit; at 2) Nakatuon sa paglikha ng mga kagamitang pagtuturo ukol sa ponolohiya sa Ingles sa ikaanim na baitang. Batay sa kinalabasan ng pag-aaral binuo ang sumusunod na kongklusyon: 1) Ang nakilalang kahirapan ng mga mag-aaral sa ikaanim na baitang na naipakita sa pagsasanay ng ponolohiya ay napagkaisahan sa pamamagitan ng mga nakilalang kahirapang ibinigay ng mga guro at dalubhasa. Ang kinahinatnan ay tumutukoy sa mga kailangang mapaunlad ang mga kagamitang pampagtuturo batay sa kahinaan upang mapaglabanan o mabawas-bawasan man lamang; 2) Ang assessment na ipinakita ng mga guro ay nagpakita na ang degri ng kahirapan ng mga batang kalahok ay mataas kaysa sa assessment na ibinigay ng mga dalubhasa. Pinatunayan ito ng pagtangga ng magkatugong ipotesis; 3) Ang katumpakan ng kinalabasan ay nagtuturo sa katotohanan na ang nayaring kagamitang pampagtuturo ay balido, kaya, walang pangunang pagbabago ang kinakailangan; 4) Ang mga sagot ng mga guro at mga dalubhasa ay nagpakita ng pagtanggap ng ipotesis sa katumpakan ng mga kagamitan, nagturo na ang mga iyon ay mga layunin sa mga nagawang assessment yamang nagbigay ng higit o kulang sa magkatulad na sagot.

Ang mga kinalabasan naman ng pag-aaral ni Calara (1998) ay ang sumusunod: 1) Ang pangunahing wikang ginamit sa mga talakayan ng mga guro at mga mag-aaral sa HEKASI at EPP ay Filipino. Ang mga pahayag sa kapangpangan ay madalas nagaganap sa EPPV sa kanilang mga gawain. Naging impormal ang pag-uusap dahil marahil sa paghahalaman at pagtitinda

ay bahagi ng karanasan nila sa labas ng silid-aralan. May mga salita o pariralang Ingles ang nasama o naisingit sa buong pahayag sa Filipino. May mga pagkakataon na ang mga kahulugang pahayag sa Ingles, Filipino, at Kapangpangan ay naghahalo kaya nagkakaroon ng palit-koda at halong-koda ay ang sumusunod: 1) madaling magkaunawaan, 2) madaling makapagbigay ng malinaw na panuto, 3) madaling magkaliwanagan, 4) madaling makakuha ng sagot sa mga mag-aaral, 5) makapagpahayag ng papuri, 6) makapagpanatili ng disiplina, at 7) madaling gamitin. 2) Sa mga pahayag na naisagawa, pinakamarami ang sa wikang Filipino kasunod dito ang halong-koda, Kapangpangan, palit-koda at Ingles. 3) Ang palit-koda ay naganap na madalas sa Ingles-Filipino. Sinusundan ito ng mga Kapangpangan-Filipino, Kapangpangan-Ingles-Filipino at sa Ingles-Kapangpangan. Ang halong-koda ay higit na nagaganap sa EPPV, sinusundan ito ng HEKASI IV, EPP V, at HEKASI V. 4) Ang varayti ng Filipinong ginamit sa mga pahayag sa mga klase ay ang mga sumusunod: 1) may panghihiram sa Ingles na hinihiram ang buong salita, 2) panghihiram sa paraang may anyo ng kulturang Filipino pagkat ginagamit ang katutubong sistema sa pagbuo ng mga salita; 3) paggamit ng katutubong salita pagkatapos ay sinusundan ng salitang Ingles na pinag-ugnay ng "O" o mga salitang Ingles na sinusundan ng katumbas na salitang katutubo, Ingles at Kastila sa pagbuo ng Filipino sa isang napakanatural na paraan.

Ang pag-aaral na Calara ay may kaugnayan sa kasalukuyang pag-aaral.

Nagsagawa si Viray (1998) ng isang pag-aaral tungkol sa kayarian ng pangungusap sa Bolinao upang makasulat ng mga alituntuning naglalarawan ng batayang kayarian ng mga pangungusap at ng mga alituntuning transpormasyunal na siyang pinagbatayan ng paimbabaw na kayarian ng mga ito.

Ang kayarian ng mga datos ay mula sa tatlong impormante niya na taal na nagsasalita ng Bolinao. Ang mga payak na pangungusap sa Ingles ay isinalin sa wikang Bolinao ng kanyang impormante at iniwasto naman ng ibang impormante. Ginamit sa pagsusuri ang 1957 teoryang transpormasyunal ni Chomsky.

Batay sa pagsusuring ginawa natuklasan niya na ang pangungusap sa Bolinao ay binubuo lamang ng isang sangkap na tinatawag na pariralang panaguri o pariralang paksa. May apat na uri ng panghalip. Ang mga pandiwa ay nababanghay sa tatlong aspekto at ang pananda sa tapik ay nag-iiba ayon sa pagkaganap sa mga pangngalang pantangi at di-pantangi at may buhay o walang buhay.

Si Broto (2000) ay nag-imbetiga ng sosyolinggwistika na gumamit ng eknograpiyang surbey bilang pangunahing pamaraan sa paglikom ng datos. Sa pag-iimbestigang ito, ang bayan ng Jaro, Carigara, Abuyog, Ormoc at Tacloban, at lahat ng pulo ng Leyte at mga bayan ng Palapag, Catarman, Lavezares,

Calbayog at Catbalogan lahat ng pulo ng Samar ay mga pantiyakan na target ng pananalita ng komunidad.

Ang pag-aaral ay nakatuon kung paano nabubuo ang iba't ibang sintaktikal na kayariang Waray. Ang kabuuan na 208 na nagsasalita ay ginamit ang bawat pananalita ng komunidad 10 munisipyo na napag-aralan na may kabuuan na 2,080 na tagapagsalita na kumakatawan sa 10 pangkat ng 208 iba't ibang Waray. Ang bawat sintaktikal na kayarian ay isinama sa 2,080 na itinalang mga pananalita na sinuring panlinggwistika para sa kanilang pagkaiiba-iba at pagkakatulad.

Si Piczon (1998) ay nagsagawa ng isang pag-aaral sa Ateneo de Manila University na pinamagatang "Elements of Modern Waray" tinangka niya rito ang natuklasan ang pangangailangan para sa isang makaagham na paglalarawan ng Waray. Pinag-aralan dito ang mga batayang kayarian ng wika; sa katiyakan ang tungkol sa ponolohikal, morpolohikal at sintaktikal na mga komponent ng wika ang binigyan ng tuon.

Bagaman ang pambalarilang pag-aaral ay limitado sa mga pormal na aspekto ng Waray, tulad ng pagsusuri ng mga pagkakabuo at distribusyon ng iba-ibang antas ng analisis, hindi napasama ang semantikong Waray.

Ang konklusyon nabuo sa pag-aaral ni Piczon pagkatapos nang masidhing pagsusuri ng kayarian ng wikang Waray ay ang mga sumusunod: Functional - Structural Approach ay sapat upang maglarawan ng mga

gramatikal na katangian ng wika, sa partikular, ang pormalismo na ginamit sa paglalarawan ng Tagalog at wikang Waray.

Ang mga sumusunod na mga puntos panggramatikal na naobserbahan ay naiiba sa tagalog na ang Functional Structure Descriptive Formula na dati ay inapply: 1) Ang tatlong-puntong sistemang patinig ay ginagamit sa Waray na kasalungat sa limang pantig sistemang patinig Tagalog, 2) Mayroon din iba-ibang porma ng mga pandiwa at mga pluralismong pangngalan, 3) Mayroon espesyal na imperatibong modo, para sa halimbawa at tungkulin, at 4) Mayroon din iba-ibang uri ng quadratic na mga pangungusap na makikilala.

Ang nabanggit na pag-aaral ay may kaugnayan sa kasalukuyang pag-aaral, una't una dahil sa kanyang kaligirang Waray at ang Linggwistika saklaw ng pag-aaral na nakatuon sa mga sintaktikal ng mga bahagi ng pananalita. Nakatulong ito ng malaki sa malinaw na pag-unawa at paglalarawan ng iba-ibang aspeto ng pandiwa at kasama na ang ibang katangian nito.

Ayon sa pag-aaral ni Villegas (1998) sa pangkalahatang natuklasang ginagamit na sa mga nakasulat na teksbuk pantesyari ang 28 letra ng binagong alpabeto, lumitaw na ang unang tatlong preperensya ng mga awtor sa agham, Agham Panlipunan at Matematika sa pagbuo ng mga terminolohiya ay: 1) panghihiram, pag-aangkin at panghihiram na may pagbabago sa anyong ponolohikal at morpolohikal, 2) panghihiram salin, o ang panghihiram ng konsepto at kahulugan sa paghanap ng angkop na katumbas, at 3) ang panghihiram ganap, o ang pag-aangkin at panghihiram sa mga banyagang

morpholohikal. Nakita rin ni Macantos (1996) ang ganitong resulta sa panghihiram sa kanyang pagsusuri sa mga tekstong pumapaksa sa iba't ibang larangan ng karunungan tulad ng literaturang pang-akademiko at literaturang pampamamahayag.

Limang modelo ng Pilipino para sa Filipino: PILM1: Pilipino, PILM2: dalisay, PILM 3: Ingles, PILM4: Ingles, Kastila at mga Katutubong Wika, PILM5: Tagalog ang napag-aralan.

Batay sa mga natuklasan na pangwakas na kuro ay: 1) May iba't ibang Modelo ng Pilipino sa pagpapaunlad ng Wikang Filipino, 2) Para sa mga kalahok sa pag-aaral, PILM1, Pilipino ang kanais-nais sa lahat ng Modelo. Ginagamit ang modelong ito bilang buod ng talasalitaan ng bokabularyong Filipino, 3) Ang PILM1: Pilipino, ang kanais-nais sa lahat na modelo para sa lahat ng anyo ng komunikasyon. Ang pagpapayaman o modernisasyon ng Filipino ay higit na maisasagawa sa pamamagitan ng magkasarili na metod 3, o panghihiram sa mga nakaiimpluwensyang wikang dayuhan at metod 1 o mahigpit na pamimili.

Ang pambansang pananaliksik na binanggit ni Pineda ay ukol sa ideya at damdamin tungkol sa Wikang Filipino na isasailalim sa paglilinang sa ibubungang Wikang Filipino na sinasabi sa Saligang Batas na ginamitan ng sarbey metod. Samantalang ang kasalukuyang ginagawang pag-aaral na ito ay ukol sa uri ng pasalitang Filipino ng mga Samareño na isinasaad ng bagong Saligang Batas na natamo sa pamamagitan ng paggamit ng patnubay na talatanungan sa pakikipanayam at sa gamit ng teyp rekorder.

Pagsusuri din sa wika ang pag-aaral ni Madriñan (1990). Ito ay ang Linggwistikong Pagsusuri sa Ponolohiya, Bokabularyo at Sintaksis ng Pasalitang Filipino ng mga Bikolano sa Lalawigan ng Albay. Ang mga respondent sa pag-aaral ay binuo ng pangkat propesyunal, di-propesyunal at pag-aaral, ang mga respondent ay 480. Natuklasan sa pagsusuri ng mga datos na ang pasalitang Filipino ng mga propesyonal na Bikolano ang nakakarami 20 o 36.25 bahagdan lalaki at 36 o 45 bahagdan babae ay Tagalog na may Ingles. Pangalawa ay Tagalog na may Bikol, na may Kastila.

Ang pasalitang Filipino ng nakakaraming di-propesyonal ay Tagalog na may Ingles at Bikol. Pangalawa ang Tagalog na may Ingles. Walang Tagalog na may Ingles, Kastila at Bikol. Nakararami sa mga mag-aaral ay Tagalog na may Ingles at Bikol ang pangalawang uri. Walang Tagalog na may Kastila.

Si Otero (1998) ay nagsagawa ng pag-aaral tungkol sa mga panlaping makadiwa na gamit ng mga nagsasalita ng barayti ng Filipino sa mga pakikipag-ugnayang harap-harapan tungo sa isang Filipinong "koine". Sa kanyang pag-aaral ay natuklasan niya na may 237 na mga baryant sa simula ng kontak ng mga nagsisipagsalita o nakikipag-ugnayan ng barayti ng Filipino. Mula rito ay nagkaroon na ng lebellong kung saan ang mas gamiting baryant ay nanatili sa bilang na lima pataas. Subalit ang mga ibang barayti na may apat na gumagamit ay inalis. Ang desisyon sa "criteria" ng pagbilang ng frequency o kadalasan paggamit ng mga baryant ay ayon sa sumusunod: Una, ayon kay Trudgill (1986 ang mga baryant na maaaring manatili ang gamit ay yaong marami ang

gumagamit na etnolinggwistikang grupo, at ang markado o limitado ang gamit ng baryant ay tuluyang mapapalitan. Ikalawa, sa tuntunin naman ng “systematicity” ng isang elemento ng wika ay kung ito’y nagpapakita ng patern ito ay maaaring manatili. Base sa sinabi Trudgill at ang “systematicity rule” ng wika, nakita ang mga sumusunod na patern baryant: Una, ang mag ay gamit sa halip na UM, MAG at MA – na may pag-uulit. Ikalawa, ang NAG ay kapalit ng UM. Ikatlo, NA ay W/R kahalili Na W/O R. Ikaapat, ang UM – ay kahalili ng UM – W/O R. Ikalima, ang IN ay W/O Reduplication kapalit ng IN – W/R. Ikaanim, walang panlaping salitang-ugat (RR) kapalit ng mga pandiwang may reduplikasyon.

Mula rito sa anim na mga baryant ay nangingibabaw ang gamit ng MAG – at NAG – sa halip na – UM. Maaaring itong basehan ng paghinuha (predict) na ang panlaping makadiwang – UM – ng Tagalog-Filipino ay di malayong mapalitan ng MAG – at NAG – sapagkat ito ay lumalabas na gamitin ng nakakarami sa siyam na grupong etnolinggwistiko. Ang prosesong ito ay ang tinatawag na Trudgill na “leveling” kung saan ang katangian ng barayti na naaalis ay iyong di-pangkaraniwan o kaya’y isang grupong etnolinggwistiko lamang ang gumagamit at ang nananatili ay iyong marami ang aktwal na gumagamit. Ipinakita din sa pag-aaral na ito na mas gamitin ang pandiwang makadiwa sa pokus na nagpapakita ng aktor at layon kaysa sa ibang gamit nito katulad ng instrumental, benefactive at locative. Sa aspekto naman ay maliwanag na mas gamitin ang panlaping makadiwang pagpapahayag ng

nagawa na sa halip na ginaganap pa at ang gamit ng infinitibo sa halip na gagawin pa. Sa siyam na etnolinggwistikong grupo, ang mga Cebuano ang pinakamaraming gamit ng baryant na MAG – at NAG – sa halip na – UM. Subalit sa kabuuan ay mayroong komonolidad ng gamit ng MAG – at NAG – ng siyam na etnolinggwistikang grupo. Ang kinalabasan ng pang-akademikong pag-aaral na ito na inilalarawan ng piramideng koinezation, ang linggwistikong pagbabago ng wika batay sa tunog at aktwal na gamit ng barayti ng Filipino sa harapang pakikipag-ugnayan (dialect contact) ay pabalangkas na ipinakikita ang katangian ng barayting Filipino na nagdaraan sa tatlong yugto: paghahalu-halo :mixing”, levelling at simplikasyon tungo sa tinatawag na “koine” o komon. Ang pag-aaral na ito ay may kaugnayan sa pagkakatulad at pagkakaiba ng morpolohikal na aspeto ng Filipino at Waray.

Kabanata 3

METODOLOHIYA

Inilahad sa kabanatang ito ang pamaraang ginamit sa pananaliksik, paglalarawan sa mga impormante, mga ginamit na teknik at instrumento, paraan ng pagsasagawa at pagbibigay – halaga sa mga datos sa linggwistikang pagsusuri sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng Paaralang Sekundaryang Pampubliko ng Catbalogan City.

Disenyo ng Pananaliksik

Ginamit ang palarawang pagsusuri sa pagsagawa ng linggwistikang pagsusuri sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis ng pasalitang Filipino at Waray sa Paaralang Sekundaryang Pampubliko ng Catbalogan City.

Ang mananaliksik ay nagtala ng mga salitang pang-uri, pangngalan at pandiwa na umabot sa kabuuang bilang na 201 hango sa batayang aklat ng Filipino (BEC kurikulum) sa mga araling pampanitikan sakop sa unang markahan ng ikaapat na taon sa mataas na paaralan.

Ayon kina de Jesus, et. al. (1994: 84) ang palarawang pagsusuri ay naglalarawan, nagtatala, sumusuri at nagpapaliwanag ng mga kalagayang umiiral sa kasalukuyan karaniwang ang pagsusuring ito ay may pagtutulad o pagkokontrast at maaaring tuklasin ang kaugnayan ng sanhi at bunga sa mga baryabol. Ang mga istadistikang ginamit sa pag-aaral ay ang mga sumusunod:

Pearson r at Chi-square, Fisher's t -test at Ebel's Interpretation Guide for Reliability at t -retest para sa validasyon ng instrumento.

Instrumentasyon

Ang pag-aaral na ito ay gumamit ng instrumentong Talatanungan upang suriin ang kaalamang ponolohikal, morpolohikal at sintaksis katangian ng Filipino at Waray sa ikaapat na taon sa haiskul.

Talatanungan. Ang talatanungan ay may dalawang bahagi, ang unang bahagi ay nauukol sa personal na datos ng mga impormante at ang ikalawang bahagi ay nauukol sa linggwistikang pagsusuri sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro. Ang ponolohikal na katangian ay may apat napu't pitong mga salita sa wikang Filipino na mula sa iba't ibang akdang pampanitikan sa Filipino IV (BEC Kurikulum) na may katumbas na kahulugan sa wikang Ingles, mula sa wikang Filipino ito; y bibigkasin at isasalin sa dayalektong Waray at isusulat ang wastong ponemikong transkripsyon ng bawat salitang Waray ng mga guro at mga mag-aaral. Ang ikalawang bahagi ay morpolohikal na katangian, ito'y may tatlumpu't walong mga salitang pandiwa, pangngalan at pang-uri sa wikang Filipino na kinuha rin sa iba't ibang akdang pampanitikan sa Filipino IV (BEC Kurikulum). Ito rin ay may katumbas sa wikang Ingles at isasalin sa dayalektong Waray ng mga guro at mag-aaral. Ang ikatlong bahagi ay sintaksis na katangian na may talumpu't limang mga pangungusap sa wikang Filipino na

kinuha rin sa iba't ibang akdang pampanitikan sa Filipino IV (BEC Kurikulum) at isasalin ito sa dayalektong Waray ng mga guro at mag-aaral.

Intervyu. Sa ponolohiyang aspeto, ito ay isinagawa sa pamamagitan ng pakikipanayam sa mga impormante. Binigyan ng salin sa wikang Waray ang mga salita sa Filipino at ipinabigkas isa-isa sa mga mag-aaral upang maitala ang wastong bigkas ng salita at naipakita ito sa ponemikong transkripsyon ng bawat isa. Dito pinaghambing ang pagkakatulad at pagkakaiba sa bigkas at ponema ng dalawang wika.

Sa morpolohiyang pagsusuri, isinalin sa wikang Waray ng mga impormante ang mga salitang pang-uri, pandiwa sa Filipino na upang malaman kung paano nabubuo ang mga morpema sa dalawang wikang pinaghahambing.

Sa sintaksis na pag-aaral, ginamit sa pangungusap ng mananaliksik ang salita, binigyan ng salin sa Waray ng mga impormante upang maipakita ang kayarian at anyo sa pagbuo ng pangungusap sa wikang Waray at Filipino.

Balidasyon ng Instrumento

Upang matiyak na angkop ang ginawang talatanungan upang suriin ang ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral sa paaralang sekundarya ng Catbalogan City, ang mananaliksik ay pumunta sa Hinabangan National High School humingi ng pahintulot sa kinauukulan upang magsagawa ng try-out. Labinglimang guro at labinglimang mag-aaral ang siyang naging impormante sa pag-aaral na ito.

Isinagawa ang try-out noong Oktubre 2007, at pagkatapos, sinuri ang pagkakaiba, pagkakatulad ng wikang Waray at Filipino. Pagkalipas ng dalawang linggo ay muling bumalik ang mananaliksik para sa ikalawang pagsubok. Ang labinglimang mga guro at labinglimang mag-aaral ay muling sinubok sa pagsusuring ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na katangian ng pasalitang Filipino at Waray. Pagkatapos, iniwasto at sinuri ang mga sagot ng mga impormante kung mayroong nabago sa kanilang mga sagot sa unang talatanungan. Batay sa resulta ng reliability test ng mga guro sa una at ikalawang try-out ay may isa at 0.710023 ito ay bahagyang mababa, para sa grupong panukatan at ang reliability test naman ng mga mag-aaral ay isa at 0.75042 ay bahagyang mababa, para sa grupong panukatan ngunit tinanggap din ito para sa paglikom ng mga datos at angkop din ang talatanungan para sa pagsusuri ng pasalitang Filipino at Waray.

Paraang Sampling

Ginamit ang stratified sampling sa pagpili ng mga kalahok na mag-aaral at guro sa Paaralang Sekundaryang Pampubliko ng Catbalogan na kasangkot sa pag-aaral. Ang kalahok sa Pambansang Paaralan ng Samar ay isang daan at limangpung mag-aaral (150) at limang mga guro (5), dalawampu't tatlo sa Silanga National High School at limang guro, dalawampu't dalawa sa Catbalogan National Comprehensive School at limang guro, anim sa mag-aaral

sa Guinsorongan Integrated School at limang guro. Ginamit ang Sloven's formula sa pagkuha ng bilang ng bawat kalahok.

$$n = \frac{N}{1 + (Ne)^2}$$

kung saan:

- n - laki ng sampol;
 N - laki ng populasyon; at
 e - ang margin ng error (5%).

Talahanayan 1

Para sa Sampling Frame

Mga Paaralang Kalahok sa Pag-aaral	Bilang ng Populasyon	Margin ng Error (5%)	Sample
1. Pambansang Paaralan ng Samar	826	.181	150
2. Silanga National High School	129	.181	23
3. Catbalogan National Comprehensive School	120	.181	22
4. Guinsorongan Integrated School	32	.181	6
Total	1,107	-	201

Paglilikom ng mga Datos

Nakipag-ugnayan ang mananaliksik sa Pansangay na tagapamanihala ng mga Paaralan ng Sangay ng Samar na si Dr. Alfredo D. Dacuro upang humingi ng pahintulot sa pamamahagi ng talatanungan na nauukol sa linggwistikang pagsusuri sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na katangian ng pasalitang Filipino at Waray sa mga Paaralang Sekundaryang Pampubliko ng Catbalogan. Ang mga paaralang kasangkot ay pinuntahan ng mananaliksik na may dalang liham na humihiling ng pahintulot sa pagsasagawa ng pag-aaral. Ang kabuuan ng mga kalahok na mag-aaral ay dalawang daan at isa (201) at dalawampung (20) mga guro ang naging impormante sa pinagkunan ng mga datos. Sa paglikom gumamit ang mananaliksik ng obserbasyon at dokumentasyon. Ang obserbasyon ay ginamit upang makuha ang mga personal na Datos ng mga impormante at ang pamaraang pasalitang pagbigkas ng mga kalahok sa pamamagitan ng ponemikong transkripsyon. Tinumbasan sa wikang Waray ang mga salita at pangungusap sa Filipino upang makita ang pagkakatulad at pagkakaiba ng dalawang wika. Mailalahad ang patnubay sa pagtuturo ng mga guro at matiyak ang kasanayan na nararapat gamitin ng mga mag-aaral sa pag-aaral na ito.

Paglalapad Istadistika ng mga Datos

Pagkatapos malikom ang mga datos, ang mga ito ay itinala, sinuri at inalisa upang matiyak ang mga ipotesis na walang mahalagang kaibahan ng

pasalitang Filipino ng mga mag-aaral at guro at mahalagang kaugnayan sa pagitan ng pasalitang Filipino ng mga mag-aaral sa tatlong aspeto at ang baryets.

Ang mga sumusunod na estadistika ang ginamit.

Frequency count. Upang malaman ang uri ng pasalitang Filipino ng mga Waray.

Chi-square. Upang malaman kung tatanggapin o hindi ang null hypothesis.

$$\chi^2 = \frac{\sum [(f_o - f_e)^2]}{f_e}$$

kung saan:

- χ^2 - means chi-square value;
- $\sum$ - means summation symbol;
- f_o - means observed frequency; at
- f_e - means expected frequency.

Ang dalawang ipotesis ay tutuusin sa lebel ng halaga na $\alpha = 0.05$.

Pearson Product-Moment Correlation Coefficient (Pearson r). Upang malaman kung may kaugnayan ang dalawang varyabol X at Y.

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

kung saan:

r_{xy}	-	correlation coefficient X at Y;
$\sum X$	-	sum ng valyus sa unang set ng independent varyabols;
$\sum Y$	-	sum ng valyus sa ikalawang set ng independent varyabols;
$\sum XY$	-	sum ng product ng X ay Y;
N	-	bilang ng cases;
$\sum X^2$	-	sum ng squared x – valyus; at
$\sum Y^2$	-	sum ng squared y – valyus.

Sa pagtatasa, ang computed r ay ang talahanayan ng reliability coefficient ayon kay Ebel (1965: 24).

Talahanayan 2

Gabay sa Interpretasyon ng Computed Reliability Coefficient

Reliability Coefficient	Degri ng Reliability
0.95 – 0.99	Pinakamataas
0.90 – 0.94	Mataas
0.80 – 0.89	Katamtamang taas, para sa individwal na panukatan
0.70 – 0.79	Bahagyang mababa, para sa grupong panukatan
Below 0.70	Mababa, di-kasiya-siya para sa individwal na panukatan bagamat mahalaga para sa average school survey.

Fisher's t-test. Upang malaman ang kaugnayan ng Coefficient ng Correlation sa dalawang set "paired variables" (Walpole, 1982: 383).

$$t = r \frac{\sqrt{N-2}}{\sqrt{1-r^2}}$$

kung saan:

- t - Fisher's t-valyu;
- r - correlation; at
- N - total number of cases.

One-Way Analysis of Variance (F-test). Upang malaman ang normality ng distribusyon at equality ng variance.

Ang dalawang ipotesis ay tutuusin sa lebel ng halaga na $\alpha = 0.05$.

Kabanata 4

PRESENTASYON, ANALISIS AT INTERPRETASYON NG MGA DATOS

Inilahad sa kabanatang ito, ang talakayan, analisis at interpretasyon batay sa resulta at kinalabasan ng pag-aaral. Nakatuon dito ang iba ibang profayl ng mga estudyanteng kalahok ayon sa edad, kasarian, pangkalahatang natamong marka, antas ng pinag-aralan ng mga magulang, hanapbuhay ng magulang at ang katamtamang buwanang kita ng pamilya ng mga mag-aaral na kalahok. Bukod pa rito sinuri rin ng mga ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro. Ang paghahambing ng katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro ayon sa tatlong aspeto at ang kaugnayan sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at ng mga varyets ay susuriin.

Katangian ng mga Kalahok

Ang mga Talahanayan 3 hanggang 7 ay nagpapakita ng profayl ng mga mag-aaral na kalahok sa ikaapat na taon ng Pambansang Paaralan ng Samar, Guinsorongan Integrated School, Silanga National High School at Catbalogan National Comprehensive School. Nakatuon ito sa edad, kasarian, pangkalahatang natamong marka, antas ng pinag-aralan ng magulang,

hanapbuhay ng magulang at katamtamang buwanang kita ng pamilya ng mga mag-aaral na kalahok.

Edad. Sa Talahanayan 3 ay nagpapakita ng edad ng mga mag-aaral na kalahok ay dalawa o 1.00 persentahe ay nasa 14 na taong gulang ang pinakabatang gulang na natuklasan, ang sunod ay 63 o 31.34 persentahe ay nasa 15 na taon gulang, 92 o 45.77 persentahe ay nasa 16 na taong gulang, at 30 o 14.93 persentahe ay nasa 17 taong gulang. Nagpapakita ito na ang mga mag-aaral na kalahok ay nasa katamtamang gulang. Mayroon din anim o 2.99, tatlo o 1.49 at apat o 1.99 persentahe na 18, 19, 20 taong gulang ayon sa pagkasunud-sunod na may gulang na sa naturang antas o lebel.

Talahanayan 3

Edad at Kasarian ng mga Estudyanteng Kalahok

Edad (Taon)	Kasarian		Kabuuan	Persentahe
	Lalaki	Babae		
20	4	0	4	1.99
19	1	2	3	1.49
18	2	4	6	2.99
17	15	15	30	14.93
16	30	62	92	45.77
15.5	1	0	1	0.50
15	26	37	63	31.34
14	0	2	2	1.00
Kabuuan	79	122	201	100.00
Persentahe	39.30	60.70	100.00	-
Mean	16.15 taon	15.90 taon	16.15 taon	-
SD	1.24 taon	0.88 taon	1.24 taon	-

Ang average mean ng gulang ay 16.15 na taon at SD na 1.24 na taon. Ipinahihiwatig ng talahanayan na ang mga mag-aaral na kalahok ay nasa hustong edad ng kanilang pag-aaral at nasa tamang antas ng taon.

Kasarian. Ang Talahanayan 3 ay nagpapakita pa rin ng distribusyon ng kasarian ng mga mag-aaral na kalahok. Mapapansin dito na sa kaliwang bilang na 201 na mga mag-aaral sa ikaapat na taon; 79 o 39.30 persentahe ang mga lalaki; 122 o 60.70 persentahe ang mga babae kaysa lalaki. Ito ay karaniwang larawan sa alinmang antas na mas marami ang mga babae kaysa lalaki.

Pangkalahatang natamong marka sa Filipino. Ang Talahanayan 4 ay nagpapakita ng pangkalahatang natamong marka sa Filipino ng mga mag-aaral na kalahok sa ikaapat na taon. Ang mga ito ay ibinatay sa panghuling antas ng apat na markahan. Pinkamataas na markang natamo ay nasa braket na 96-98 na mayroon isa at mayroon 0.50 persentahe; nasa braket 93-95 at mayroon dalawa at 1.00 persentahe; nasa braket 90-93 na mayroon 27 at 13.43 persentahe. Ang mga ito ay nasa grupong matatalino at nagbibigay interes sa asignaturang Filipino; nasa braket na 87-89 na may bilang 33 o 16.42 persentahe; nasa braket 84-86 na may bilang 59 o 29.35 persentahe; nasa braket 81-83 na may bilang 54 o 26.87 persentahe; nasa braket 78-80 na may bilang 23 o 11.44 persentahe. Sa pababamaman na braket na 75-77 na may bilang isa o 0.50 at di nagbibigay ay bilang isa o 0.50 persentahe.

Talahanayan 4

Pangkalahatang Natamong Marka ng mga Estudyanteng Kalahok

Marka	Bilang	Persentahe
96 – 98	1	0.50
93 – 95	2	1.00
90 – 93	27	13.43
87 – 89	33	16.42
84 – 86	59	29.35
81 – 83	54	26.87
78 – 80	23	11.44
75 – 77	1	0.50
Di Nagbigay	1	0.50
Kabuuan	201	100.00
Mean	84.87	-
SD	3.70	-

Ang average mean ng marka ay 84.87 at ang SD ay 3.70. Nagpapatunay ito na karamihan sa mga mag-aaral na kalahok ay nasa lebel ng pagkatuto ng Filipino.

Antas ng pinag-aralan ng mga magulang. Ang Talahanayan 5 ay nagpapakita ng antas ng pinag-aralan ng mga magulang ng mga mag-aaral na kalahok kapansin-pansin na sa bilang 201 na mga ama, apat o 1.99 persentahe ay may yunits sa Ph. D.; sinundan ito ng 64 o 31.84 persentahe na gradwado sa MA/MS, 14 o 6.97 persentahe ay MA/MS CAR; 19 o 9.45 persentahe na may MA/MS yunits, 34 o 16.92 ang nakapagtapos ng kolehiyo; tatlo o 14.93 ang nasa lebel kolehiyo; 21 o 10.45 ang nakapagtapos ng haiskul; anim o 2.99 ay nasa lebel haiskul; at ang panghuli ay siyam o 4.48 ang nakapagtapos ng elementarya.

Talahanayan 5

Antas ng Pinag-aralan ng mga Magulang ng mga Mag-aaral na Kalahok

Antas ng Pinag-aralan	Magulang			
	Ama	Persentahe	Ina	Persentahe
w/ Ph. D. units	4	1.99	3	1.49
MA/MS	64	31.84	82	40.80
MA/MS (CAR)	14	6.97	13	6.47
w/ MA/MS units	19	9.45	22	10.95
College Graduate	34	16.92	35	17.41
College Level	30	14.93	23	11.44
High School Graduate	21	10.45	17	8.46
High School Level	6	2.99	4	1.99
Elementary Graduate	9	4.48	2	1.00
Total	201	100.00	201	100.00

Sa panig naman ng ina tatlo o 1.49 persentahe ang may yunit sa Ph. D.; 82 o 40.80 persentahe ang nakapagtapos ng MA/MS; 13 o 6.47 persentahe ang may MA/MS (CAR); 22 o 10.95 persentahe ang may yunit sa MA/MS; 35 o 17.41 persentahe ang gradwado sa kolehiyo; 23 o 11.44 persentahe ang nasa lebel kolehiyo; 17 o 8.46 persentahe ang gradwado sa haiskul; apat o 1.99 ang nasa lebel haiskul; dalawa o 1.00 persentahe ang gradwado sa elementarya.

Batay sa resulta mataas ang pinag-aralan ng mga magulang ng mga mag-aaral na kalahok. Samakatuwid sila ang magsisilbing modelo at magtuturo sa kanilang mga anak na masipagtapos ng kanilang pag-aaral.

Hanapbuhay ng mga magulang. Ang Talahanayan 6 ay nagpapakita ng hanapbuhay ng mga magulang ng mga mag-aaral na kalahok. Ito'y nahahati sa dalawang panig ang ama at ina. Sa panig ng ama ay may anim o 2.99 persentahe sa pagtuturo; 39 o 19.40 persentahe sa pag-eempleyo; 31 o 15.42 persentahe sa pagnenegosyo; dalawa o 1.00 persentahe sa pagkakartero; 21 o 10.45 persentahe sa pagsasaka; 33 o 16.42 persentahe sa pangingisda; dalawa o 1.00 persentahe sa paggupit; dalawa o 1.00 persentahe sa paninilbihan; isa o 0.50 persentahe sa pag-aagwador; 61 o 30.35 persentahe; sa iba pa (scuba diving, housekeeping, OFW/OCSW) ay tatlo o 1.49 ay di binanggit ang uri ng trabaho ng kanilang ama.

Talahanayan 6

Hanapbuhay ng mga Magulang ng mga Mag-aaral na Kalahok

Hanapbuhay	Magulang			
	Ama	Persentahe	Ina	Persentahe
Pagtuturo	6	2.99	20	9.95
Pag-eempleyo	39	19.40	34	16.92
Pagnenegosyo	31	15.42	49	24.38
Pagkakartero	2	1.00	9	4.48
Pagsasaka	21	10.45	1	0.50
Pangingisda	33	16.42	9	4.48
Paggugupit	2	1.00	13	6.47
Paninilbihan	2	1.00	10	4.98
Pag-aagwador	1	0.50	6	2.99
Iba pa (scuba diving, housekeeping, OFW/OCW, at iba pa)	61	30.35	47	23.38
Di binanggit	3	1.49	3	1.49
Total	201	100.00	201	100.00

Sa panig naman ng ina 20 o 9.95 persentahe ay pagtuturo; 34 o 16.92 persentahe ay pag-eempleyo; 49 o 24.38 persentahe ay pagnenegosyo; siyam o 4.48 persentahe ay pagkakartero; isa o 0.50 persentahe ay pagsasaka; siyam o 4.48 persentahe pangingisda; 13 o 6.47 persentahe paggugupit; 10 o 4.98 persentahe paninilbihan; anim o 2.99 pag-aagwador; iba pa (scuba diving, housekeeping, OFW/OCW) ay 47 o 23.38 persentahe; tatlo o 1.49 persentahe ay di-nabanggit kung anong uri ng hanapbuhay mayroon ang kanilang ina.

Batay sa kinalabasan ng resulta makikita natin sa talahanayan na ang pinakamataas na persentahe na uri ng trabaho ng ama ay gaya ng scuba diving, housekeeping, OFW/OCW. Sa panig naman ng ina ay ang pinakamataas na persentahe ay pagnenegosyo.

Katamtamang buwanang kita ng pamilya. Ang Talahanayan 7 ay nagpapakita ng katamtamang buwanang kita ng pamilya ng mga mag-aaral na kalahok. Batay sa inilahad na datos, ang pinakamataas na kita ay Php31,000.00 pataas ay may persentahe isa o 0.50; sumunod dito dalawa o 1.00 persentahe na may kitang Php26,000.00 – Php30,999.00; may persentahe dalawa o 1.00 may kitang Php21,000 – Php25,999.00; 22 o 10.95 persentahe na may kitang Php16,000.00 – Php20,999.00; 18 o 8.96 persentahe ay may kitang Php11,000.00 – Php15,999.00; 61 o 30.35 persentahe na may kitang Php6,000.00 – Php10,999.00. Kadalasan sa ganitong uri ng kita ay may permanenteng trabaho, samantala ang may kitang Php1,000.00 – Php5,999.00 mababa pa sa Php1,000.00 na may persentahe na 75 o 37.31 at 17 o 8.46 ay di mga permanente ang trabaho at

Talahanayan 7

Katamtamang Buwanang Kita ng Pamilya ng mga Mag-aaral na Kalahok

Kita (PHP)	Bilang	Persentahe
31,000.00 pataas	1	0.50
26,000.00 – 30,999.00	2	1.00
21,000.00 – 25,999.00	2	1.00
16,000.00 – 20,999.00	22	10.95
11,000.00 – 15,999.00	18	8.96
6,000.00 – 10,999.00	61	30.35
1,000.00 – 5,999.00	75	37.31
Mababa pa sa 1,000.00	17	8.46
Di binanggit	3	1.49
Kabuuan	201	100.00
Mean	PHP 7,824.00	-
SD	PHP 6,252.01	-

mayroon din di binanggit na kita na may persentahe tatlo o 1.49.

Ang katamtamang buwanang kita ay Php7,824.00 at ang SD Php6,252.01. Ito ay nagpapahiwatig na di kayang matugunan ang finansyal na pangangailangan ng mga mag-aaral na kalahok lalong lalona sa problemang pampaaralan. Sapagkat di sapat ang kita ng pamilya para sa pang-araw-araw na gastusin. Ayon sa datos na ipinalabas ng NEDA sa taong 2005, na ang pamilya na may limang anak o miyembro na kung saan ang kita ay Php15,865 ay nasa below poverty threshold.

Mga Ponolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray

Ang Talahanayan 8 ay nagpapakita ng katangian ng mga salita sa Wikang Filipino at sa wikang Waray. Ang mga naitalang salita ay hango sa batayang aklat sa Filipino IV BEC kurikulum ng mag-aaral sa ikaapat na taon. Ito ay mga salitang pangngalan, panghalip, pandiwa at pang-uri na karaniwang ginagamit sa pang-araw-araw na pasalitang pakikipagtalastasan ng guro at mag-aaral upang masuri ang ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na pagkakaiba ng dalawang wika.

Sa grupong A, mapapansin na marami sa mga salitang Filipino at Waray ay magkatulad ang baybay, bigkas at kahulugan. Nagpapakita na ang mga ponemang may katangiang magkakahawig na tunog na magkatulad sa punto at paraan ng artikulasyon dahil sa panghihiram sa banyagang wika tulad ng Ingles at Kastila. Halimbawa ang poder, Diyos, kwarta, numero at iba pa.

Sa pangkat B, ang mga salitang Filipino at Waray na magkatulad na magkatulad maliban sa isang ponema, napag-alaman na ang (l) sa wikang Filipino ay nagiging /r/ sa wikang Waray, tulad ng mga salitang: bali – bari; dala – dara; halik – harok; ilong – irong; dalaga – daraga. Sa pagsusuri ng mananaliksik napansin na ang /l/ at /r/ ay pawang matatagpuan sa midyal na pusisyon ng salita at parehas ang punto ng artikulasyon na panggilagid at ng artikulasyon na pagilid at pakatal na may tunog. Samakatuwid, ang dalawang tunog ay magkaibang ponema ngunit nasa malayang pagpapalitan at hindi

Talahanayan 8

Mga Ponolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at Guro

English	Filipino	Ponemekong Transkripsyon	Waray	Ponemekong Transkrip- syon	Bilang ng Mag-aaral (201)	Bilang Guro (20)
A. Mga salitang magkatulad ang baybay, kahulugan at bigkas sa Filipino at Waray						
"ash"	Abo	/abu/	abo	/abu/	190	17
"flood"	Baha	/baha'/	baha	/bahu'/	189	20
"bullet"	Bala	/ba: lah/	bala	/ba: lah/	190	20
"stone"	Bato	/bato/	bato	/bato/	191	20
"hair"	Buhok	/buhok/	buhok	/buhok/	199	20
"God"	Diyos	/Diyos/	Diyos	/Diyos/	190	15
"animal"	Hayop	/ha: yop/	hayop	/ha: yop/	194	20
"tear"	Luha	/lu: ha'/	luha	/lu: ha'/	195	20
"number"	Numero	/nu meroh/	numero	/nu meroh/	196	20
"time"	Oras	/o: ras/	oras	/o: ras/	198	20
"shovel"	Pala	/pa: lah/	pala	/pa: lah/	198	20
"duck"	Pato	/pa: toh/	pato	/pa: toh/	197	20
"seven"	Pito	/pito/	pito	/pito/	189	20
"whistle"	Pito	/pi: toh/	pito	/pi: toh/	190	16
"power"	Poder	/poder/	poder	/poder/	191	17
"to be followed"	Susundan	/susun: dan/	susunda n	/susun: dan/	189	15
B. Mga Salitang Magkatulad na Magkatulad, Maliban sa Isang Ponema						
"four"	Apat	/a: pat/	upat	/u: pat/	194	16
"girl"	Babae	/ba: ba: eh/	babaye	/ba: ba: ye/	192	20
"house"	Bahay	/ba: hay/	balay	/ba lay/	185	20
"broken"	Bali	/bali/	bari	/bari/	195	20
"to carry"	Dala	/dala/	dara	/dara/	194	20
"lady"	Dalaga	/da: la: ga/	daraga	/da ra: ga/	199	20
"kiss"	Halik	/ha lik/	harok	/ha rok/	192	20
"nose"	Ilong	/ilong/	irong	/irong/	190	20
"to eat"	Kain	/ka: in/	kaon	/ka: on/	196	20
"walk"	Lakad	/la: kad/	lakat	/la: kat/	187	20
C. Mga Salitang Waray Katumbas sa Wikang Filipino						
"day"	Araw	/a: raw/	adlaw	/ad: law/	190	20
"daily"	araw-araw	/a: raw-araw	adlaw- adlaw	/ad: law-ad: law/	196	20
"doesn't like"	Ayaw	/a: yaw/	nadire	/na: di: re/	180	17
"not"	Hindi	/hindi/	dire	/di: re'/	188	18
"don't"	Huwag	/huwag/	ayaw	/ayaw/	189	16
"put something in an enclosed containers"	Isilid	/isi: lid/	isulod	/isu lod/	190	15
	-	-	Isakub	/isa kub/	8	4

Talahanayan 8 karugtong

English	Filipino	Ponemekong Transkripsyon	Waray	Ponemekong Transkrip- syon	Bilang ng Mag-aaral (201)	Bilang ng Guro (20)
"to point out"	Ituro	/i: tu: ro/	Itudlok	/i: tud: lok/	185	15
"picture"	Larawan	/la: ra: wan/	Litrato	/lit ra: to/	183	14
	-	-	Retrato	/ret ra: to/	20	3
"to look back"	Lumington	/lumi: ngon	Lumingi	/lumi: ngi/	187	14
"good"	Mabuti	/ma: buti/	maupay	/mau: pay/	190	16
	Pagkilos	/pagki: los/	pag-gi-os	/pag: gi: os/	180	12
	-	-	pagkiwa	/pagki wa/	10	3
"to act"	-	-	Pagluya	/paglu ya/	3	2
"to forgive"	Patawarin	/pata: wa: rin/	pasaylu-a	/pasay: lu: a/	186	16
"money"	Pera	/pe: ra/	kwarta	/kwar ta/	180	15
	-	-	salapi	/salapi/	6	2
"whistle"	Pito	/pi: toh/	silbato	/silba: to/	8	3
"to pick up"	Pupulutin	/pupulu: tin/	pupuruton	/pupuru: ton/	187	14
"he/she"	Siya	/siya/	hiya	/hiya	191	19
"they"	Sila	/sila/	hira	/hira/	194	18
"wound"	Sugat	/su: gat/	samad	/samad/	190	17
"seven"	Pito	/pito/	siyete	/siyete/	12	2
"plant"	Tanim	/tanim/	tanom	/tanum/	193	18
"power"	Poder	/poder/	gahum	/gahum/	8	3
"God"	Diyos	/Diyos/	Ginoo	/Gino: o/	8	2
"movement"	Kilos	/ki: los/	gi-os	/gi: os/	189	18
	-	-	kiwa	/kiwa/	10	1

magkakaiba ang kahulugan ng salita.

Ang mga tunog na /a/ at /u/ sa salitang apat – upat, ang /i/ at /u/ sa salitang kain – kaun; tanim – tanum ay mga ponemikong patinig na may kanyang kanyang kaligiran ngunit dahil sa naiimpluwensiyahan sa mga kaligiran tunog ito'y mga alopono lamang ng isang patinig na malayang nagpapalitan kaya hindi rin nagbabago ang kanyang kahulugan.

Sa grupong C ng mga salitang Filipino at Waray, napag-alaman na ang mga panghalip na siya at sila sa Filipino ay nagiging hiya, at hira sa Waray, ibig sabihin na ang /s/ sa wikang Filipino ay tinutumbasan ng /h/ sa wikang

Waray; dahil sa magkaibang kaligiran ang mga ponema na binibigkas ng pasutsot ang /s/ at panggilagid ang punto ng artikulasyon ng ponemang /h/.

Ang tunog na /r/ sa salitang ituro, araw sa Filipino ay katumbas sa tunog na /d/ sa Waray na itudlok, adlaw. Ang mga ponemang /r/ at /d/ ay mga ponemikong magkaiba ang kaligiran ngunit magkalapit ang punto ng artikulasyon kung saan ang /d/ ay panggingipin at ang /r/ ay panggilagid na nagiging komplementaryo ang distribusyon.

Ang Talahanayan 7 ay mga morpolohikal na katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro. Makikita natin na ang salitang Filipino at Waray halos magkatulad ang paraan ng pagkakabuo ng salita. Narito ang mga natuklasan sa paraan ng pagkakabuo ng mga salitang Waray at Filipino.

A. Mga salitang may panlaping mag

1. magsalita - magyakan
mag + salita - panlapi + s.u. (salitang ugat)

Parehong ginagamit sa wikang Waray at sa Filipino ang unlaping mag - na ikinakabit sa salitang ugat na nagsisimula sa katinig.

B. Mga Panlaping nag

1. nagsalita - nagyakan
 panlapi + s.u. - panlapi + s.u.
2. nagsasalita - nagyayakan

Ang morpemang - mag ay nagiging panlaping nag sa Filipino at gayundin sa Waray kung ito ay nagsasaad ng nakaraang aspekto ng salita. Sa ikalawang salita ginamit ang panlaping - nag + inuulit ang unang pantig ng

salitang-ugat na nagsasaad ng aspektong pangkasalukuyang ginaganap ang kilos at gayundin sa pagkakabuo sa Waray at sa Filipino.

C. Mga Panlaping Pag

1. pagsasaka - pag-uuma
2. pagbabawal - pagdidire
3. pagbawal - pagdire

Magkapareho rin ang katumbas ng mga morpemang panlaping pag - sa Waray na kayarian ng salita.

D. Mga Unlaping ma

1. masarap - marasa
2. masasarapan - mararasaan
3. mapuntahan - makadtuan

Ang gamit ng panlaping ma ay parehas sa Filipino at Waray na nagpapahayag ng kahigitan sa katangian ng pang-abay, ngunit ang hulaping - an/ - han ay malayang nagkakapalitan kung ang hulapi sa Filipino ay han nagiging an sa Waray minsan naman kung an sa Filipino nagiging han sa Waray.

E. Ang mga Hulaping - hin at - in sa Waray - hon - on, - an, - han

1. pasarapin - parasahon
2. patakbuhin - padalaganon
3. patulugin - pakaturuga/pakaturugon
4. papuntahin - pakadtua/pakadtuon
5. aasahan - lalauman

Magkatulad ang gamit ng panlaping pa sa Filipino at Waray ngunit ang panlaping in sa Filipino ay nagiging on sa Waray at minsan nagiging ponemang a depende sa gamit nito sa pangungusap.

F. Mga Panlaping um

1.	sumarap	-	nagrasa
2.	tumakbo	-	dumalagan
3.	pumunta	-	kumadto
4.	umaasa	-	lumalaom/lumalaum
5.	umasa	-	lumaom

Ang panlaping um sa Filipino ay parehong ginamit bilang gitlapi sa Waray. Ngunit may ilang salita na ang gitlaping um sa Waray ay nagiging unlapi sa Filipino at minsan malayang nagkakapalitan ang ponemang /o/ at /u/ na hindi nagkakaiba ang kahulugan ng salita.

G. Ang Panlaping napa

1.	napatakbo	-	napadalagan

Parehas din ang katumbas ng mga panlaping napa sa panlaping Waray at ang sumunod ay panlaping ipinag- sa Filipino ay nagiging iguin/igin sa Waray tulad ng salitang ipinagbabawal ay nagiging iguindidire/igindidire at mapapansin din ang mga salitang inuulit sa Waray ay katulad din ng pag-uulit ng unang pantig ng salitang ugat sa Filipino, tulad ng kasama – kaupod; kasama-sama-kaupod-upod; na inuulit ang salitang ugat. Ang pagbabagong morpoponemiko tulad ng tulugan – turugan na kung saan ay pandiwang di-karaniwan na tulugan – ay nagiging turugan sa Waray.

Batay sa kinalabasan ng pagsusuri ang paraan ng pagkakabuo ng mga salitang Waray ay di naiiba sa paraan ng pagkakabuo sa Filipino na mga morpema.

A. Mga Paraan ng Paglalapi ng Waray at Filipino

1. Pag-uunlapi

mag + yakan = magyakan	mag + salita = magsalita
pag + laom = paglaom	pag + asa = pag-asa
ka + upod = kaupod	ka + sama = kasama
ka + balyu = kabalyu	ka + palit = kapalit
ma + rasa = marasa	ma + sarap = masarap
napa + dalagan = napadalagan	napa + takbo = napatakbo

2. Pagigitlapi

- um + kadto = kumadto	- um - + punta = pumunta
- um - + rasa = rumasa	- um - + sarap = sumarap
- um - + dalagan = dumalagan	- im - + takbo = tumakbo

3. Paghuhulapi

turug + - an = turugan	tulog + - an = tulugan
balyu + - an = balyuan	palit + - an = palitan
uma + - han = umahan	saka + - an = sakahan
bulig + - an = buligan	tulong + an = tulungan

4. Pag-uunlapi at Pagigitlapi

pam + paka + turog = pampakaturog	pam + pa + tulog = pampatulog
-----------------------------------	-------------------------------

5. Pag-uunlapi at paghuhulapi

pa + dalagan + on = padalaganon	pa - + takbo + hin = patakbuhin
pa + rasa + hon = parasahon	pa + sarap + in = pasarapin
na + rasa + han = narasahan	na + sarap + an = nasarapan
pa + kadtu + - an = pakadtuan	pa + punta + hin = papuntahin
paka + turug + - a = pakaturuga	pa + tulog + hin = patulugin

B. Kayarian ng mga Salitang Waray

1. Payak

adlaw	-	araw
harok	-	halik
balay	-	bahay
dara	-	dala
daraga	-	dalaga

2. Inuulit na parsyal o di-ganap
 kau-kaupod - kasa-kasama
 babalyuan - papalitan

- 2.1 Mga salitang maylapi na inuulit ang unang pantig ng salitang ugat
 mararasaan - masasarapan
 lalauman - aasaan
 pag-uuma - pagsasaka
 pagdidire - pagbabawal

- 2.2 Pag-uulit na di-ganap na may panlapi sa hulihan na ang unang pantig ang inuulit.
 igindidire - ipinagbabawal
 gin-updan - sinamahan
 ginbalyuan - pinalitan

Batay pa rin sa pagsusuri ng morpolohikal na katangian ng Waray, ang paraan ng paglalapi ng sa Waray ay di gaanong naiiba sa paraan ng paglalapi sa Filipino. Ngunit may isang panlapi sa Filipino na - i o - in na kung saan tinutumbasan ito ng igin - sa Waray; igin - didire - ipinagbabawal; ginbalyuan - pinalitan.

Makikita na kapag ang morpemang panlaping -in ay ginagamit na gitlapi sa Filipino ito ay tinutumbasan ng gin sa Waray, tulad ng mga salitang:

ipinagbabawal	=	igindidire
itinakbo	=	igindalagan
pinalitan	=	ginbalyuan
sinamahan	=	gin-updan

Mapapansin ang mga salitang ito ay pawang nagsasaad ng aspektong pangnakaraan ng mga salitang pandiwa.

Talahanayan 9

Mga Morpolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at Guro

Filipino	English	Waray	Bilang ng Mag-aaral	Bilang ng Guro
magsalita	v. to talk; to speak	pagyakan	177	20
		magyakan	24	0
nagsasalita	v. speaking	nagyayakan	200	20
nagsalita	v. heard speak	nagyakan	200	20
pagsalitain	v. to allow some to talk	Payakna	190	18
masasarapan	v. to enjoy the tastiness	mararasahan	198	18
nasarapan	adj. enjoyed the deliciousness	narasahan	199	20
masarap	adj. delicious	Marasa	199	20
pasarapin	v. to make tasty	parasahon	190	18
-	-	Parasaha	11	2
sumarap	v. to become tasty	Rumasa	200	20
tumakbo	v. going; moving in action	dumadalagan	200	20
-	-	domadalagan	-	-
patakbuhan	v. to make something run	padalagana	190	16
		padalaganon	11	4
takbuhan	n. race	dadlaganay	201	20
napatakbo	v. to be able to make someone run	napadalagan	201	20
		-	-	-
itakbo	v. to take something on the run to some person or place	Idalagan	201	20
kasama	n. companion	Kaupod	200	18
-	-	Kausa	1	2
kasa-kasama	n. a person with whom one keeps company often	kau-kaupod	199	20
kasamahan	n. a group of companion	Kaurusa	2	4
		kaurupod	199	16
pagsasaka	n. farming; raising crops	pag-uuma	195	18
sakahan	n. agricultural land	Umhanan	196	18
magsasaka	n. farmer; agriculturist	mag-uuma	199	19

Talahanayan 9 karugtong

Filipino	English	Waray	Bilang ng Mag-aaral	Bilang ng Guro
pagbabawal	n. act of prohibiting	pagdidire	190	18
pagbawal	v. to prohibit	Pagdire	199	17
ipinagbabawal	v. was prohibited	iguindidire	200	18
-	-	igindidire	-	-
kapalit	n. substitute	Kabalyu	201	20
papalitan	v. to be changed	babalyuan	201	20
palitan	v. to exchange	Balyuan	201	20
pinalitan	v. was changed	binalyuan	201	20
tulugan	n. to sleep in	katurugan	201	20
patulugin	v. to put to sleep	pakaturuga	201	20
pampatulog	adj. for sleeping	pampakaturug	195	20
pag-asa	adj. hope	Paglaum/paglaom	199	18
umasa	v. to hope	Naglaon	200	17
umaasa	v. hoping	naglalaum	200	17
aasahan	v. to hope for	Lalauman	200	18
pumunta	v. to go to a certain place	Kumadto	199	20
mapuntahan	v. to go to a certain place v. to have the chance to go to a certain person or place	makadtuan	197	18
puntahan	n. the place to which one is going	karadtuan	201	20
papuntahin	v. to pack someone off to send away in a hurry	Pakadtua pakadtuon	11 190	3 17

Sa pagsusuring morpolohikal masasabi na magkahawig ang dalawang wika sa palabuan ng mga salita. Nabubuo ito sa pamamagitan ng paggamit ng mga morpemang ponema i, o, u, morpemang panlaping ma, mag, pag, ka, in, an, hin, han, upang maipahiwatig ang kahulugan, bahagi ng panalita at ang aspekto

ng mga salita. Pinakatampok ang paggamit ng morpemang salitang ugat na siyang nagsasaad o naghahayag ng payak na kahulugan nito.

Mapapalawak at mapapayabong ang mga talasalitaan sa paggamit ng mga unlapi, gitlapi, hulapi at kabilaan sa salitang ugat upang makapagbigay ng panibagong kahulugan ng salita.

Mga Sintaksis na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray

Ang Talahanayan 10 ay ang sintaksis na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mag-aaral at guro.

Mapapansin natin sa talahanayan na ang ayos ng pangungusap sa Filipino at Waray ay nasa karaniwang ayos na nauuna ang panaguri kaysa sa paksa. Masasabing magkatulad ang paraan ng pagbuo ng pangungusap sa Filipino at Waray. Halimbawa ng pangungusap na ito.

1. Nagsalita ako kahapon - Nagyakan ako kakulop
panaguri paksa panaguri paksa
2. Tumakbo ang bata sa plasa - Dumalagan an bata ha plasa
panaguri paksa panaguri paksa

Sa kayarian ng pagbubuo ng pangungusap sa Filipino at Waray ay may bahagyang pagkakaiba tulad sa pangungusap na ito.

1. Sinasamahan ako sa palengke - Gin-uupdan ako ha Merkado.

Ang sinasamahan ay pandiwa na katumbas ng gin-uupdan ay pandiwa rin sa Waray, kung ang -in - ay gitlapi sa Filipino, ito ay tinutumbasan ug -gin- sa Waray. Ang panghalip na ako ay pareho rin sa Waray ngunit ang pantukoy na

Talahanayan 10

Mga Sintaksis na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at Guro

Filipino	Waray	Bilang ng Mag-aaral	Bilang ng Guro
1. Magsalita ka na.	Magyakan ka na/Pagyakan na	197	20
2. Nagsasalita na siya.	Nagyayakan na hiya.	198	20
3. Nagsalita ako kahapon	Nagyakan ako kakulop.	195	20
4. Pagsalitain mo siya sa Paaralan.	Payakna hiya ha eskwelahan.	200	20
5. Masarap ang pagkain nila.	Marasa an pagkaon nira.	200	20
6. Nasarapan sila sa pagkain.	Narasahan hira han pagkaon.	200	20
7. Masasarapan ka sa pagkain.	Mararasahan ka ha pagkaon	199	20
8. Pampasarap ang ajinomoto.	Pamparasa an ajinomoto	190	18
9. Pasarapin ang niluluto.	Parasaha an niluluto/ Parasaha an linuluto	199 199	17 17
10. Sumarap ang timpla ng ulam.	Rumasa an timpla han sura.	195	17
11. Tumatakbo ang bata sa plaza.	Dumadalagan an bata ha plaza.	196	18
12. Mahinang patakbuhan ang sasakyan.	Pahinaya an pagpadalagan han sasakyan.	195	16
13. Takbuhan ang kanilang laro.	Dadlaganay an ira oyas/mulay.	198	20
	Dadlaganay an ira oyag/mulay.	198	20
14. Napatakbo siya sa takot.	Dinalagan hiya ha kahadlok	199	19
15. Itakbo mo ang naiwang gamit.	Idalagan an nabilin an gamit/butang.	194	18
16. Kasama ko siyang nanood.	Kaupod ko hiya han pagkita.	190	19
17. Kasama-sama ko sila sa pamimista.	Kaupod-upod ko hira ha pamamatron.	190	16
18. Kasamahan sa grupo ang naaksidente.	Kaurusa ha grupo an naaksidente.	193	17
19. Sinasamahan ako sa palengke.	Guin-uupdan ako ha Merkado.	197	16
20. Pagsasaka ang kanilang hanapbuhay.	Pag-uma an ira pakabuhi.	198	17
21. Malayo ang kanilang sakahan.	Harayo an ira umhanan.	194	18
22. Magsasaka ang trabaho ng Tatay.	Pag-uma an trabaho ni Tatay.	-	-

Talahanayan 10 karugtong

Filipino	Waray	Bilang ng Mag-aaral	Bilang ng Guro
23. Ang pagbabawal sa droga ay makabubuti.	An pagdidire han droga nakakaupay.	196	17
24. Dapat ipagbawal ang pagdala ng baril.	Dapat igdire an pagdara han pusil.	197	16
25. Ipinagbawal ang pagtapon ng basura sa kalye.	Iguindidire an paghapil hin basura ha kalsada.	191	17
26. Ang kapalit ng kahirapan ay kaunlaran.	An kabalyo han kakurian amo an kauswagan.	190	16
27. Papalitan ng bagong tubig ang swimming pool.	Babalyuan hin bag-o nga tubig an swimming pool.	189	17
28. Ang natalong punong barangay ay pinalitan ng bagong halal.	An napirde nga barangay kapitan ginbalyuan han bag-o.	180	16
29. Malinis ang tulugan niya sa bahay.	Malimpyo an katurugan nira ha balay.	185	15
30. Patulugin mo ang baby nila.	Pakaturuga an ira baby.	170	4
31. Uminom siya ng gamot na pampatulog.	Uminom hiya han bulong na pampakaturug.	-	-
32. Si Nena ang pag-asa ng kanilang pamilya.	Hi Nena an paglaom han ira pamilya.	190	15
33. Umasa si Nena sa kapatid.	Linaom hi Nena ha iya bugto.	193	16
34. Ang nanay ay umaasa sa tulong ng mga anak.	An nanay naglalaum han bulig han mga anak.	193	15
35. Asahan mo ang suporta ko.	Laumi an suporta ko.	190	17
	Laumi an ak suporta.	7	2

Ang mga panghalip panao sa Filipino na: kanila, nila, sila ay tinumbasan sa wikang waray na: ira, nira, hira. Mapapansin na ang ponemang l sa wikang Filipino ay nagiging ponemang r sa wikang Waray. Ngunit hindi lahat ng mga salitang may letrang l ay tinutumbasan ng r sa Filipino.

Sa ibang pangungusap ang mga pantukoy na si, siya sa Filipino ay tinutumbasan ng h sa Waray kaya nagiging hi at hiya.

Nangangahulugan na ang ponemang s ay pasutsot at ang h ay pangngalangala, sila'y may kanya-kanyang kaligiran subalit dahil sa komplimentong distribusyon sa punto at paraan ng artikulasyon ang dalawa ay malayang nagkakapalitan.

Napag-alaman sa pagsusuri na ang ponemang l ay panggilagid ang punto ng artikulasyon at pagilid ang paraan ng artikulasyon nito habang ang ponemang r ay panggilagid din, ang punto ng artikulasyon ay pakatal naman at ang paraan ng artikulasyon kaya ang tunog l sa Filipino ay nagiging r sa wikang Waray na malayang nagpapalitan ng kaligiran ayon sa distribusyong komplementaryo.

**Ang Paghahambing ng Katangian ng Pasalitang
Filipino at Waray ng mga Mag-aaral
at Guro Ayon sa Ponolohikal,
Morpholohikal at Sintaksis**

Ang Talahanayan 11 ay ang paghahambing ng katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro ayon sa ponolohikal, morpholohikal at sintaksis.

Ponolohikal. Ito ay may kompyuted valyu na 43.241; df na 56 at kritikal x^2 valyu na 79.08 ay tinanggap ang ipotesis. Ipinahihiwatig na pareho ang ponolohikal na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga guro at mag-aaral.

Talahanayan 11

Paghahambing ng Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at Guro Ayon sa Ponolohikal, Morpolohikal at Sintaksis sa Pamamagitan ng X^2 Test

Aspeto	Kompyuted X^2	df	Critical X^2 Valyu at $\alpha = .05$	Desisyon
Ponolohiya	43.241	56	79.08	Accept Ho
Morpolohiya	120.198	42	55.76	Reject Ho
Sintaksis	14.520	35	40.26	Accept Ho

Morpolohikal. Ang kompyuted x^2 valyu na 120.198; df na 42; kritikal x^2 valyu = 55.76 ay di-tinanggap sapagkat magkaiba ang pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro. Kailangang pag-aralan nang mabuti at pagtuunan ng pansin ng mga guro ang mga salitang Waray na ginamit ng mga mag-aaral. Halimbawa: payakna/magyakan; nagyayakan; payakna; mararasaan; padalagana; pag-uuma; makadtuan; naglaom; pampakaturug; at iba pa. Sa mga salitang ito ay may bahagyang nagkakaiba sila sa paraan ng pagbubuo ng mga salita.

Sintaksis. Ang kompyuted x^2 valyu na 14.52; df na 35; kritikal x^2 valyu na 40.26 ay tinanggap. Nangangahulugan na pareho ang sintaksis na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga guro at mag-aaral.

**Kaugnayan sa Ponolohikal na Katangian ng
Pasalitang Filipino at Waray ng mga
Mag-aaral at ng mga Varyets**

Makikita sa Talahanayan 12 ang kaugnayan sa ponolohikal na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at ng mga varyets. Nakatuon sa mga varyets na ito ang sumusunod: edad, kasarian, pangkalahatang natamong marka, antas ng pinag-aralan ng magulang, hanapbuhay ng magulang, katamtamang buwanang kita ng pamilya ng mga mag-aaral na kalahok.

Talahanayan 12

**Kaugnayan sa Ponolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at
Waray ng mga Mag-aaral at ng mga Varyets**

Varyets	r_{xy}	Fisher's t	Critical t valyu $\alpha = .05$ at $df = 199$	Desisyon
Edad	-0.11	-1.561	1.96	Accept Ho
Kasarian	-0.532	-8.863	1.96	Reject Ho
Pangkalahatang natamong marka	0.036	0.508	1.96	Accept Ho
Antas ng pinag-aralan ng magulang				
Ama	0.073	1.033	1.96	Accept Ho
Ina	0.036	0.508	1.96	Accept Ho
Hanapbuhay ng magulang				
Ama	0.025	0.353	1.96	Accept Ho
Ina	-0.157	-2.243	1.96	Reject Ho
Katamtamang buwanang kita ng pamilya	0.011	0.155	1.96	Accept Ho

Edad. Ito ay may resultang r_{xy} na -0.11; Fisher's t ay -1.56; kritikal t valyu ay 1.96 na may lebel na halaga 0.05 at degri ng kalayaan na may 199, sa dahilan sa ito ay mas mababa kaysa sa tabular na valyu lumabas itong di-mahalaga at nararapat na tanggapin ang ipotesis. Ipinahihiwatig nito na ang edad ay walang kaugnayan sa ponolohikal na aspeto.

Kasarian. Ito ay may resultang r_{xy} na -0.532; Fisher's t na -8.863; kritikal t -valyu na 1.96 at may 0.05 lebel ng halaga at 199 degri ng kalayaan. Sa dahilan sa ito'y mas mataas sa tabular na valyu, lumabas itong mahalaga at kung kaya't nararapat na irejek ang ipotesis. Ipinahihiwatig na mas magaling ang mga babae sa ponolohikal na katangian kaysa lalaki. Sapagkat ang mga babae ay mahilig mag-aral sa palabigkasan at sila ay "conscious" sa kanilang pagbigkas ng sa gayon ay di sila mapahiya sa mga taong nakikinig sa kanila. Samantala, taliwas naman ito sa mga lalaki sapagkat ang mga lalaki ay di-gaanong "conscious" sa kanilang pagbigkas. Ang mahalaga lamang sa kanila ay maibigkas nila ang mga salitang nais nilang iparinig sa mga taong nakikinig sa kanila maging tama o mali man ito.

Pangkalahatang natamong marka. Ito ay may r_{xy} na 0.036; Fisher's t = 0.508; kritikal t valyu na 1.96 na may 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan 199 kung kaya tinanggap ang ipotesis. Ito'y nagpapakita na walang kaugnayan ang natamong marka sa ponolohikal na Filipino at Waray ng mga mag-aaral.

Antas ng pinag-aralan ng magulang. Ang bahaging ito ay nahahati sa dalawang kategorya ang ama at ina. Sa panig ng ama, ang r_{xy} na 0.073; Fisher's t

na 1.033; kritikal t valyu na 1.96 na may 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan na 199. Ito'y nararapat tanggapin sapagkat walang kaugnayan o kinalaman ang natamong pinag-aralan ng ama. Sa panig naman ng ina may resultang r_{xy} na 0.036; Fisher's t na 0.508; kritikal t valyu na 1.96 na may 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan 199. Batay sa resulta mababa ang kinumpyut na t kaysa kritikal na halaga kaya nararapat na tanggapin. Ipinakikita nito a walang kaugnayan ang natamong pag-aaral ng mga magulang sa ponolohikal na aspeto.

Hanapbuhay ng magulang. Ang bahaging ito ay batay sa hanapbuhay ng magulang na hahati sa ama at ina. Sa panig ng ama ay may r_{xy} na 0.025; Fisher's t na 0.353; kritikal t valyu na 1.96 na may 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan na 199. Ang kinalabasan ay tinanggap ang ipotesis sapagkat mas mababa ang resulta nito kritikal t valyu. Ipinakikita rito na walang kaugnayan ang hanapbuhay ng ama sa ponolohikal na aspeto. Sa panig ng ina, ay nararapat na irejek sa dahilan na mataas ang naging resulta nito sa valyu t . Ang resulta ng r_{xy} na -0.157; Fisher's t na -2.243; kritikal t valyu na 1.96 na may 0.05 lebel ng halaga at may degrading 199. Masasabing kung ang hanapbuhay ng ina ay may kaugnayan sa pagtuturo mas mababa ang antas ng pasalitang Filipino at Waray sa ponolohikal na katangian. Sapagkat di maturuan nang mahusay ang kanilang anak sa dahilan na abala ang ina sa pagtuturo at paghahanda ng kanyang mga aralain na tatalakayin sa klase. Kaya, kadalasan ay pinauubaya na lamang nila sa mga katulong, kapatid o kamag-anak na turuan ang kanilang mga anak.

Katamtamang buwanang kita ng pamilya. Ang bahaging ito ay batay sa katamtamang kita ng pamilya na may r_{xy} 0.011; Fisher's t na 0.155; kritikal valyu na 1.96; 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan na 199. Ang resulta ay tinanggap kung kaya walang kaugnayan ang katamtamang buwanang kita ng pamilya sa ponolohikal na aspeto.

**Kaugnayan sa Morpolohikal na Katangian
ng Pasalitang Filipino at Waray ng
mga Mag-aaral at mga Varyets**

Makikita sa Talahanayan 13 ang kaugnayan sa morpolohikal na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at ng mga varyets. Nakatuon sa mga varyets na ito ay ang mga sumusunod: edad; kasarian, pangkalahatang natamong marka; antas ng pinag-aralan ng magulang; hanapbuhay ng magulang; katamtamang buwanang kita ng pamilya ng mga mag-aaral na kalahok.

Edad. Ito ay may resultang r_{xy} na 0.075; Fisher's t na -1.061; kritikal t valyu na 1.96 na may lebel na halaga na 0.05 at degri ng kalayaan na 199. Ang resultang ito ay tinatanggap ang ipotesis. Nagsasaad lamang ito ng walang kaugnayan ang edad sa morpolohikal na aspeto.

Kasarian. Ito ay may resultang r_{xy} -0.162; Fisher's t na -2.316; kritikal t valyu na 1.96 na may 0.05 lebel na halaga at may degri ng kalayaan 199. Dahilan na mataas ang resulta nito sa valyu kung kaya't nararapat na irejek. Ang ipinahihiwatig nito na mas mataas ang antas ng pasalitang Filipino at Waray ng

mga babae kaysa sa lalaki sa morpolohikal na katangian. Sapagkat ang mga babae ay mahilig magbasa ng nobela, magasin at diksyunaryo at iba pang babasahin kaya, nalalamangan ang mga lalaki ng mga babae sa palabuuan ng mga salita. Samantala, ang mga lalaki ay di-gaanong mahilig sa mga babasahin maliban lamang sa dyaryo at panonood ng telebisyon lalong-lalo na sa panonood ng balita na may kinalaman sa usaping pang-gobyerno, palakasan at sabong.

Talahanayan 13

Kaugnayan sa Morpolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at ng mga Varyets

Varyets	r_{xy}	Fisher's t	Critical t valyu $\alpha = .05$ at $df = 199$	Desisyon
Edad	-0.075	-1.061	1.96	Accept Ho
Kasarian	-0.162	-2.316	1.96	Reject Ho
Pangkalahatang natamong marka	0.058	0.820	1.96	Accept Ho
Antas ng pinag-aralan ng magulang				
Ama	-0.036	-0.508	1.96	Accept Ho
Ina	-0.074	-1.047	1.96	Accept Ho
Hanapbuhay ng magulang				
Ama	-0.016	-0.226	1.96	Accept Ho
Ina	-0.07	-0.990	1.96	Accept Ho
Katamtamang buwanang kita ng pamilya	0.036	0.508	1.96	Accept Ho

Pangkalahatang natamong marka. Ito ay may resultang r_{xy} 0.058; Fisher's t na 0.820; kritikal t valyu na 1.96 na may 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan na 199. Ang ganitong dahilan tinanggap ang ipotesis. Ang natamong marka ng mag-aaral ay walang kinalaman sa morpolohikal na aspeto.

Antas ng pinag-aralan ng magulang. Sa bahaging ito nahahati ang ama at ina sa dalawang panig. Ang ama ay may resulta na r_{xy} na -0.036; Fisher's t na -0.508; kritikal t valyu na 1.96; na may 0.05 lebel na halaga at 199 degri ng kalayaan sa ganitong resulta tinanggap ang ipotesis sa dahilan na mababa ang nito sa valyu.

Sa panig ng ina naman ay may resultang r_{xy} na -0.074; Fisher's t na 1.047; kritikal t valyu = 1.96 na may 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan 199 sa dahilan na mas mababa ang resulta ng valyu tinanggap ang ipotesis. Masasabing walang kaugnayan ang morpolohikal na aspeto sa antas ng natamong pag-aaral ng mga magulang.

Hanapbuhay ng magulang. Ang bahaging ito ay nahahati rin sa dalawang panig ang panig ng ama at ina. Sa panig ng ama ay may resultang r_{xy} na -0.016; Fisher's t na -0.226; kritikal t valyu na 1.96; na may 0.05 na lebel ng halaga at may degri ng kalayaan ay tinanggap.

Sa panig ng ina ay may resultang r_{xy} na -0.07; Fisher's t na -0.990; kritikal t valyu na 1.96; na may 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan 199. Sa ganitong resulta tinanggap ang ipotesis. Masasabing walang kinalaman ang hanapbuhay ng mga magulang sa morpolohikal na aspeto.

Katamtamang buwanang kita ng pamilya. Ang resulta ng r_{xy} 0.036; Fisher's t na 0.508; kritikal t valyu na 1.96 na may lebel ng halaga na 0.05 at may degri ng kalayaan 199. Sa ganitong resulta na mababa ang valyu ay tinanggap ang ipotesis. Masasabing kahit mahirap ang mag-aaral hindi hadlang sa kanila ang kahirapan upang matuto sa larangan ng wikang Filipino at Waray na morpolohikal.

**Kaugnayan sa Sintaksis na Katangian ng
Pasalitang Filipino at Waray ng mga
Mag-aaral at mga Varyets**

Makikita sa Talahanayan 14 ang kaugnayan sa sintaksis na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at mga varyets. Nakatuon sa mga varyets na ito ang sumusunod: edad, kasarian, pangkalahatang natamong marka, antas ng pinag-aralan ng magulang, hanapbuhay ng magulang, katamtamang buwanang kita ng pamilya ng mga mag-aaral na kalahok.

Edad. Ang resulta ay may r_{xy} na 0.039; Fisher's t na 0.551; kritikal t valyu na 1.96; 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan 199. Batay sa resulta mababa ang valyu kaya tinanggap ang ipotesis. Nagpapahiwatig na walang kaugnayan ang edad sa sintaksis na katangian.

Kasarian. Ang resulta ay may r_{xy} na 0.163; Fisher's t na 2.331; kritikal t valyu na 1.96 na may 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan 199. Sa ganitong resulta na mas mataas ang valyu kaya nararapat lamang na irejek; ang ipinahihiwatig nito na mas mataas ang antas ng pasalitang Filipino at Waray ng

Talahanayan 14

Kaugnayan sa Sintaksis na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at ng mga Varyets

Varyets	r_{xy}	Fisher's t	Critical t valyu $\alpha = .05$ at $df = 199$	Desisyon
Edad	0.039	0.551	1.96	Accept Ho
Kasarian	0.163	2.331	1.96	Reject Ho
Pangkalahatang natamong marka	0.057	0.805	1.96	Accept Ho
Antas ng pinag-aralan ng magulang				
Ama	-0.038	-0.536	1.96	Accept Ho
Ina	-0.026	-0.367	1.96	Accept Ho
Hanapbuhay ng magulang				
Ama	0.201	2.895	1.96	Reject Ho
Ina	0.100	1.418	1.96	Accept Ho
Katamtamang buwanang kita ng pamilya	-0.025	-0.353	1.96	Accept Ho

mga lalaki kaysa sa babae sa sintaksis na aspeto. Sapagkat, ang mga lalaki ay mahilig magbasa ng dyaryo, magasin at nobela at mahilig din sila sa paglikha ng tula.

Pangkalahatang natamong marka. Ang resulta ay may 0.057; Fisher's t na 0.805; kritikal t valyu na 1.96; na may 0.05 lebel ng halaga; degri ng kalayaan 199. Ang ganitong mababang resulta ng valyu ay tinanggap. Ang ipinahihiwatig nito ay walang kaugnayan ang natamong marka sa pagkatuto ng sintaksis na aspeto.

Antas na pinag-aralan ng magulang. Sa bahaging ito ay nahahati ang ama at ina. Sa panig ng ama ay may resultang r_{xy} na -0.038; Fisher's t na -0.536; at kritikal t valyu na 1.96; 0.05 lebel ng halaga at may 199 na degri ng kalayaan. Mababa ang resulta ng kompyuted t valyu kung kaya tinanggap ang ipotesis.

Sa panig ng ina naman ay may resultang r_{xy} na -0.026; -0.367 na Fisher's t ; kritikal t valyu na 1.96; na may 0.05 lebel ng halaga at degri ng kalayaan 199. Ang ganitong resulta ay mababa kaya tinanggap ang ipotesis.

Hanapbuhay ng magulang. Ang bahaging ito ay nahahati sa dalawang panig ama at ina. Sa panig ng ama ay may resultang r_{xy} na 0.201; Fisher's t na 2.895; kritikal t valyu na 1.96; 0.05 lebel ng halaga; degri ng kalayaan ay 199. Ang ganitong resulta mataas ang valyu t kaya nararapat na irejek ito. Ang kahulugan nito ay kung ang hanapbuhay ng ama ay may kaugnayan sa pagtuturo, mas mataas ang antas ng pasalitang Filipino at Waray ang anak sa sintaksis. Sapagkat bihira lang ang lalaking guro ang nagtuturo ng asignaturang Filipino di gaya ng mga babaing guro ay marami ang nagtuturo ng asignaturang Filipino.

Katamtamang buwanang kita ng pamilya. Ang resulta ay may r_{xy} na -0.025; Fisher's t na -0.353; kritikal t valyu na 1.96; 0.05 lebel ng halaga; degri ng kalayaan 199. Sa ganitong resulta mababa ang valyu t kung kaya tinanggap ang ipotesis. Masasabing walang kinalaman ang katamtamang buwanang kita ng pamilya sa pag-aaral ng sintaksis ng Filipino at Waray.

Mga Implikasyon

Ang mga sumusunod ay mga implikasyon ng mga kinalabasan ng pag-aaral. Una, ang edad ay di nakakaapekto sa pag-aaral kahit ito ay malaki na. Ikalawa, pag mataas ang antas ng pinag-aralan ng mga magulang ay di-gaanong mahihirapan ang mga mag-aaral sa asignaturang Filipino. Ikatlo, kung bibigyan ng sapat na panahon o oras ng ina ang mga anak sa pagtuturo sa katangiang ponolohikal tiyak na magaling ang kanilang mga anak sa palabigkasan. Pang-apat, kung ang mga babae ay mahilig sa pagsusulat ng komposisyon, paglilikha ng tula, at iba pang katha marahil sila ay magiging mahusay sa sintaksis na katangian. Panglima, mas nakalalamang ang mga babae kaysa sa lalake sa ponolohikal at morpolohikal na katangian. Ngunit lamang naman ang mga lalake sa sintaksis na katangian kaya kadalasan sa mga awtor ng aklat ay mga lalaki sila ay mahusay sa palaugnayan ng mga salita. Panghuli, ang pasalitang Waray ay nakatutulong nang malaki sa pagkatuto ng mga mag-aaral upang lubusang maunawaan ang asignaturang Filipino. Sapagkat ito'y halos magkapareho at magkahawig sa pasalitang Filipino. Bukod pa rito mahalagang pag-aralan/ alamin ng mga guro ang unang wika ng mag-aaral para sa lubusang pagkatuto hindi lamang sa Filipino kundi sa iba pang asignatura.

Kabanata 5

LAGOM NG MGA KINALABASAN, KONKLUSYON AT MGA REKOMENDASYON

Ang kabanatang ito ay naglalaman ng lagom ng mga kinalabasan, mga konklusyong nabuo batay sa mga resulta at mga rekomendasyong nakuha sa konklusyon ng pag-aaral.

Lagom ng mga Kinalabasan

Narito ang pangunahing mga kinalabasan ng pag-aaral.

1. Ang average na gulang o edad ng mga mag-aaral na kalahok ay 16.15 taon at may istandard devyisyon na 1.24 na taon. Sa mga lalake 16.15 na taon, sa mga babae 15.90 na taon. Ang mga SD na gulang ng lalaki 1.24 na taon at ang babae ay 0.88 na taon.
2. Sa 201 na mga estudyanteng kalahok; 79 o 39.30 persentahe ang lalaki; 122 o 60.70 persentahe ang mga babae.
3. Ang average na pangkalahatang markang natamo sa Filipino ng mga mag-aaral na kalahok base sa panghuling marka ay 84.87 mean at 3.70 ang SD o istandard devyisyon.
4. Ang pinakamataas na bilang ng ama ng mga kalahok, 64 o 31.84 persentahe ay MA/MS. Gayundinsa bilang ng ina ang pinakamataas, 82 o 40.80 persentahe ay MA/MS.

5. Karamihan ng mga ama ay may hanapbuhay na pag-eeempleyo at pagnenegosyo naman ang karamihan sa panig ng ina. Ito ay may bilang na 39 o 19.40 persentahe (ama) at 49 o 24.38 persentahe (ina).

Ang mga salitang Filipino at Waray na magkatulad na magkatulad maliban sa isang ponema napagalaman na ang (1) sa wikang Filipino ay nagiging /r/ sa wikang Waray tulad ng mga salitang: bali - bari; dala - dara; halik - harok; ilong - irong; dalaga - daraga. Sa pagsusuri ng mananaliksik napansin na ang /l/ at /r/ ay pawing matagpuan sa midyal na posisyon ng salita at parehas ang punto ng artikulasyon na panggilagid at ng artikulasyon na pagilid at pakatal na may tunog. Samakatuwid, ang dalawang tunog ay magkaibang ponema ngunit nasa malayang pagpapalitan at hindi magkakaiba ang kahulugan ng salita.

Ang mga tunog na /a/ at /u/ sa salitang apat-upat; ang /i/ at /u/ na salitang kain-kaun; tanim-tanum ay mga ponemikong patinig namay kanya-kanyang kaligiran ngunit dahil sa naiimpluwensiyahan sa mga kaligiran itong mga Alopono lamang ang isang patinig na malayang nagpalitan kaya hindi rin nagbabago ang kanyang kahulugan.

Ang mga salitang Filipino at Waray, napansin na ang mga panghalip na siya at sila sa Filipino ay nagiging hiya, at hira sa Waray, ibig sabihin na ang /s/ sa wikang Filipino ay tinutumbasan ng /h/ sa wikang Waray; dahil sa magkaibang kaligiran ang mga ponema na binibigkas ng pasutsot ang /s/ at panggilagid ang punto ng artikulasyon ng ponemang /h/.

Ang tunog na /r/ sa salitang ituro, araw sa Filipino ay katumbas sa tunog na /d/ sa Waray na itudlok; adlaw. Ang mga ponemang /r/ at /d/ ay mga ponemikong magkaiba ang kaligiran ngunit magkalapit ang punto ng artikulasyon kung saan ang /d/ ay pangingipin at ang /r/ ay panggilagid na nagiging komplementaryo ang distribusyon.

6. Ang average mean ng katamtamang buwanang kita ng pamilya ay Php7,824.00 at SD na Php6,252.01.

7. Sa katangiang ponolohikal, karamihan sa panig ng mga mag-aaral (198 sa 201), ang salitang “oras” at “pala” ang may magkatulad ang baybay, kahulugan at bigkas sa Filipino at Waray. Sa panig ng mga guro (20 sa 20), ito ay ang mga salitang “baha”, “bala”, “buhok”, “hayop”, “luha”, “numero”, “oras”, “pala”, “pato” at “pito” ay parehas ang baybay, kahulugan at bigkas sa wikang Waray at Filipino.

Sa katangiang ponolohikal, karamihan sa panig ng mga mag-aaral (199 sa 201), ang salitang “dalaga” – “daraga” ay magkatulad na magkatulad maliban sa isang ponema. Sa panig ng mga guro (20 sa 20), siyam sa sampung nakalista sa grupong ito kanilang kinategorya na magkatulad na magkatulad maliban sa isang ponema katulad sa salitang “apat” – “upat”.

Karamihan sa mga mag-aaral (196 sa 201), ang salitang “araw-araw” ay “adlaw-adlaw sa salitang Waray ay parehas na inuulit ang salitang-ugat sa pagbuo ng salita sa wikang Filipino. Sa panig ng mga guro (20 sa 20), ito ay ang mga salitang “araw” at “araw-araw”.

8. Sa katangiang morpolohikal, karamihan sa mga mag-aaral (201 sa 201) ay tumutukoy sa mga sumusunod na salita: "takbuhan", "napatakbo", "itakbo", "kapalit", "papalitan", "palitan", "pinalitan", "tulugan", at "patulugin". Sa panig ng mga guro (20 sa 20), tinukoy ang salitang "magsalita", "nagsalita", "nasarapan", "masarap", "pasarapin", "tumakbo", "takbuhan", "napatakbo", "itakbo", "kasa-kasama", "kapalit", "papalitan", "palitan", "pinalitan", "tulugan", "patulugin", pampatulog", "pumunta" at "puntahan". Ibig sabihin gumagamit ng mga morpemang panlapi, gitlapi at hulapi ang dalawang wika sa pagbuo ng salita.

9. Sa katangiang sintaksis, karamihan ng mga mag-aaral (200 sa 201) ay tumukoy sa mga sumusunod na pangungusap: "Pasalitain mo siya sa Paaralan", "Masarap ang pagkain nila", at "Nasarapan sila sa pagkain". Sa panig ng mga guro, ito ay ang mga sumusunod: 1) Magsalita ka na, 2) Nagsasalita na siya, 3) Nagsalita ako kahapon, 4) Pasalitain mo siya sa paaralan, 5) Masarap ang pagkain nila, 6) Nasarapan sila sa pagkain, 7) Masasarapan ka sa pagkain, at 8) Takbuhan ang kanilang laro. Naobserbahan na parehas ang ayos ng pangungusap ng dalawang wika na nauuna ang panaguri sa paksa kung nasa karaniwang ayos ang pangungusap.

10. Bilang paghahambing ng katangiang ponolohikal ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro, ang natamong χ^2 valyu na 43.241 ay mababa sa critical χ^2 valyu na 79.08 sa .05 lebel ng halaga at 56 na degri ng kalayaan, kaya ang ipotesis ay tinanggap.

11. Sa katangiang morpolohikal, ang natamong X^2 valyu na 120.198 ay mas mataas sa critical X^2 valyu na 55.76 na may 42 degri ng kalayaan at .05 lebel ng halaga, kaya ang ipotesis ay di tinanggap.

12. Sa katangiang sintaksis, ang natamong X^2 valyu ay 14.52 na mas mababa sa critical X^2 na 40.26 sa .05 lebel na halaga at 35 degri ng kalayaan, kaya ang ipotesis ay tinanggap.

13. Ang mga varyets na may mahalagang kaugnayan sa ponolohikal na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral ay ang kasarian ($r_{xy} = -0.532$; Fisher's $t = -8.863$) at hanapbuhay ng ina ($r_{xy} = -0.157$, Fisher's $t = -2.241$), dahil ang natamong Fisher's t - valyu ay mas mataas sa critical t - valyu na 1.96 na may lebel na halaga na 0.05 at degri ng kalayaan na 199. Ang ibang mga varyets tulad ng edad, pangkalahatang natamong marka, antas ng pinag-aralan ng ama at ina, hanapbuhay ng ama at buwanang kita ng pamilya ay walang mahalagang kaugnayan.

14. Ang varyet na may mahalagang kaugnayan sa morpolohikal na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral ay kasarian ($r_{xy} = -0.162$, Fisher's $t = -2.316$) dahil ang natamong Fisher's t - valyu ay mas malaki sa critical t - valyu na 1.96 na may 0.05 lebel na halaga at degri ng kalayaan na 199. Ang ibang varyets ay walang mahalagang kaugnayan dito.

15. Ang mga varyets na may mahalagang kaugnayan sa sintaksis na katangian ng pasalitang Waray ng mga mag-aaral ay kasarian ($r_{xy} = 0.163$, Fisher's $t = 2.661$) at hanapbuhay ng ama ($r_{xy} = 0.201$, Fisher's $t = 2.895$) dahil ang

natamong Fisher's t - valyu ay mas mataas sa critical t - valyu = 1.96 na may 0.05 lebel na halaga at 199 degri ng kalayaan. Ang ibang varyets ay walang mahalagang kaugnayan sa katangiang sintaksis.

16. Batay sa kinalabasan ng pag-aaral, ang mga rekomendasyon na magagawa ng mananaliksik upang mapayabong ang wikang Filipino at Waray sa mga katutubong tagapagsalita ay ang mga sumusunod: Una, magkaroon pa ng malawakang pag-aaral hinggil sa dayalektong Waray sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis na katangian upang mapabilang ang talasalitaang Waray sa pagtuturo ng wikang Filipino. Ikalawa, gamitin ang mga salitang Waray sa pagpapakahulugan sa wikang Filipino na may kahirapan unawain ang salita sa pagtuturo. Ikatlo, bumuo ng diksyunaryong Filipino-Waray upang mas lalong matuto at makaunawa ang mga mag-aaral na Waray sa wikang Filipino.

Mga Konklusyon

Batay sa mga kinalabasan ng pag-aaral, narito ang nabuong mga konklusyon.

1. Ang mga mag-aaral na kalahok ay nasa hustong gulang ng kanilang pag-aaral at nasa tamang antas ng taon; sa kasarian mas marami ang babae kaysa sa lalake; ang average na pangkalahatang natamong marka sa Filipino ay nagpapakita ng katamtamang pang-akademikong performans at ang pagsang-ayon ng mga mag-aaral sa subjek na Filipino ay isa lamang palatandaan na sila ay maka-Filipino at mapagmahal sa sariling wika.

2. Ang mga magulang ng mga mag-aaral na kalahok ay karamihan mataas ang edukasyong natamo halos 50 persentahe ay lampas ng haiskul sa ganitong sitwasyon ang mga magulang ay magsisilbing modelo ng kanilang mga anak na nagsisipag-aral.

3. Ang pinakamataas na persentahe na uri ng trabaho ng ama ay gaya ng scuba diving, housekeeping, OFW/OCW. Sa panig naman ng ina ay ang pinakamataas na persentahe ay pagnenegosyo. Sa ganitong dahilan hindi agad matutugunan ang pangangailangan ng mga mag-aaral na magsipag-aaral.

4. Ang tungkol sa katamtamang buwanang kita ng pamilya, masasabing sila ay nasa ibabang linya ng karukhaan kung kaya't di matugunan agad ang pangangailangan ng kani-kanilang anak na nagsisipag-aral. Kaya naisin man ng mga anak na magsipag-aral subalit di kayang tustusan ng mga magulang ang mga pangangailangan ng mga anak sa pang-araw-araw na pagpasok sa eskwelahan. Lalo na sa kasalukuyang panahon ngayon ay mataas na ang mga bilihan at tuition. Kaya mapapansin natin na maraming mag-aaral ang di-nagpapatuloy sa pag-aaral maging sa mga pampublikong paaralan dahil sa kahirapan.

5. Ang ponolohikal na katangian ng Filipino at Waray ay nahahati sa tatlong grupo. Una, ang grupong magkatulad ang baybay, bigkas at kahulugan dahil sa paglililaw ng salita sa mga banyagang wika. Ikalawang pangkat ay mga salitang magkatulad na magkatulad ang bigkas maliban sa isang ponema. Napag-alaman na ang /L/ sa wikang Filipino ay nagiging /r/ sa Waray hal-

“dala” – “dala”, “dalaga” – “daraga”; ang /a/ ay nagiging /u/; ang /i/ ay nagiging /u/ sa Waray. Ang ikatlong grupo, ang mga panghalip na siya at sila /s/ sa Filipino ay tinutumbasan ng /h/ sa wikang Waray at ang tunog na /r/ ay katumbas sa tunog na /d/ sa Waray.

6. Sa morpolohikal na katangian sinuri ang pagkakatulad ng paraan ng pagkakabuo ng mga salita; paraan ng paglalapi ng Waray gaya ng pag-uunlapi; pagigitlapi; paghuhulapi; pag-uunlapi at pagigitlapi at pag-uunlapi at paghuhulapi. Napag-alaman na magkatulad ang morpolohikal na katangian ng Filipino at Waray. Natuklasan din na ang panlaping ipinag ay nagiging iguin/gin sa Waray at ang panlaping -i, ay nagiging igin sa Waray at ang panlaping in ay nagiging gin sa Waray.

7. Sa sintaksis na katangian parehas ang wikang Waray at Filipino sa ayos ng pangungusap na nauuna ang panaguri sa paksa, kung ito ay nasa karaniwang ayos ng pangungusap. Natuklasan din na ang ang na pananda ay nagiging an sa Waray; ang pantukoy na sa ay nagiging han sa Waray ngunit ang pandiwang pangawing na ay walang katumbas sa Waray hindi kailanman ginagamit sa wikang Waray. Batay sa kinalabasan magkatulad ang sintaksis na katangian ng wikang Filipino at wikang Waray.

8. Ang paghahambing ng katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro ayon sa ponolohikal, morpolohikal at sintaksis. Masasabing pareho ang pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro sa ponolohikal at sintaksis na katangian ngunit magkaiba naman sila sa

morpholohikal na katangian kung kaya't mas lalong pag-aaralan ang morpholohikal na katangian ng Filipino at Waray.

9. Ang ipinahihwatig nito na mas mataas ang antas ng pasalitang Filipino at Waray ng mga babae kaysa sa lalaki sa morpholohikal na katangian. Sapagkat ang mga babae ay mahilig magbasa ng nobela, magasin at diksyunaryo at iba pang babasahin kaya, nalalamangan ang mga lalaki ng mga babae sa palabuuan ng mga salita.

10. Ang mga panghalip panao sa Filipino na: kanila, nila, sila ay tinumbasan sa wikang Waray na: ira, ira, nira, hira. Mapapansin na ang ponemang L sa wikang Filipino ay nagiging ponmang r sa wikang Waray. Ngunit hindi lahat ng mga salitang may letrang L ay tinutumbasan ng r sa Filipino.

11. Sa morpholohikal na katangian ng pasalitang Filipino at Waray at ng kasarian ng mga mag-aaral, masasabing mas mataas ang antas ng kakayahan ng mga babae kaysa lalaki.

12. Sa sintaksis na pangungusap ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral, masasabing mas mataas ang antas ng mga lalaki sa pagbubuo ng pangungusap.

13. Sa pagsusuring ponolohikal, morpholohikal at sintaksis ay malaki ang maitutulong nito sa mga katutubong tagapagsalita ng wikang Waray.

Mga Rekomendasyon

Batay sa nabuong mga konklusyon, narito ang mga rekomendasyon:

1. Marapat na pagtuunan ng pansin ang pag-aaral sa sintaksis na katangian ng pasalitang Filipino at Waray ng mga mag-aaral at guro para sa ikauunlad ng wikang Filipino.
2. Sa aspektong ponolohikal kailangan na pag-aralan ng mga taga Samar at Leyte ang wasto at tumpak na bigkas ng mga tunog ng katangiang pasalitang Filipino at Waray upang maiwasan ang maling pagpapakahulugan nito.
3. Kailangan na bigyang pokus ang pag-aaral sa morpolohikal na katangiang Waray. Mangalap ng mga salitang Waray na walang katumbas sa wikang Filipino at pagkatapos ay isama ito sa talatinigan ng wikang Filipino upang mapayaman ang talasalitaan nito.
4. Ang mga guro at kaukulang pinuno ng sekundaryang paaralan ay maaaring magsagawa ng mga gawaing magpapayabong o mag-papaunlad ng pasalitang Filipino at Waray kahit minsan sa isang panuruang taon, ito ay maaaring isagawa tuwing "Buwan ng Wika."
5. Magkaroon ng seminar at training sa pag-aaral ng Filipino sa mga magulang at guro upang mapalago ang kaalaman sa dalawang wika bago magbukas ang pasukan.
6. Pagtuunan ng pansin ang pag-aaral sa balarilang Waray at ang pagkakaiba nito sa wikang Filipino.

7. Kailangan na isama ng mga dalubhasa sa wikang Filipino ang dayalektong Waray sa talatinigan ng Filipino upang lalong mapayabong at mapaunlad ang wika.

8. Dapat pag-aralan ng iba pang mga mananaliksik ang mga kaugnay na pag-aaral sa wikang Waray at suriin kung may pagbabagong nagaganap sa kayarian nito.

Ang lahat ng mga nabanggit na rekomendasyon ay inaasahang makatutulong sa pagtuturo ng asignaturang Filipino at makatutulong sa pagpapaunlad at pagpapayabong ng wikang Filipino.

TALASANGGUNIAN

A. AKLAT

- Abad, Marietta A., et al. Filipino Bilang Tanging Gamit sa Pagtuturo. Quezon City, Philippines: New Galaxie Lithographic Arts and Printing Press, 2001.
- Arrogante, Jose C. et al. Kakayahan sa Pakikipagtalastasang Pangkolehiyo. Binagong Edisyon; Quezon City, Philippines: Grandwater Publication and Research Corp., 1999.
- Balazo, Illuminada C., et al. Wika at Panitikan IV. Quezon City, Philippines: JGM & S Corp., 1999.
- Bloomfield, Leonard. Language. Los Angeles, California, U.S.A.: Henry Cole Co., 1917.
- Coronel, Gregorio et al. Statistics for University Students. Philippines: National Bookstore, 2004.
- Garcia, Alipio A. Guide to Thesis Writing. Quezon City, Philippines: Rex Printing Co., Inc., 2002.
- Llamson, Teodoro A. Handbook of Philippine Language Groups. Quezon City, Philippines: Ateneo Manila University Press, 1994.
- Matute, Genoveva. Filipino sa Bagong Panahon. Manila, Philippines: National Bookstore Inc., 1987.

Penida, Ponciano B. Diksiyunaryong Filipino. Sentenyal Edisyon; Manila, Philippines: Komisyon ng Wikang Filipino, Bertan Press, 1998.

Penida, Ponciano B. Wikang Filipino sa Larangang Akademiko, Komisyon ng Wikang Filipino. Manila, Philippines: Bertan Press, 1998.

Santiago, Alfonso et al. Makabagong Balarilang Filipino. Binagong Edisyon; Manila, Philippines: Rex Bookstore, 2003.

Terer, Alicia S. Diksiyunaryong Filipino-Tagalog. Manila, Philippines: Bertan Press, 2001.

B. MGA MAGASIN AT PERYODIKO

Ang Tambuli. "Ang Pananaliksik," Makati City: Diwa Scholastic Press Inc., 2000

Departamento ng Edukasyon. "Patnubay sa Operasyunalisasyon ng Filipino sa Batayang Edukasyon sa Lebel Sekondari," DepEd, Complex, Meralco Avenue, Pasig City.

The Philippine Journal of Education. "Ang Manila Wika," 2004.

C. DI-NALATHALANG MATERYAL

Bulan, Fermina D. "Kasanayang Ponolohikal ng mga Mag-aaral sa Ikaanim na Baitang: Batayan para sa Pagbuo ng mga Kagamitang Pampagtuturo sa mabisang pakikipagtalastasan". Di-Nalathalang Tesis, SSPC, 2002.

Broto, Mindavilla B. "Systematical Variations in the Samar Leyte Dialects Their Implication to Language Engineering". Di-Nalathalang Tesis, Leyte Normal University, 2000.

Calara, Llorietta P. "Paggamit ng Dalawa/Tatlong Wika sa mga klase sa Lungsod ng Angeles, Baguio Vacation Normal School, Di-Nalathalang Tesis, 1998.

Cardinas, Caroline C. "English, Filipino and the Mixed Code of English, Filipino - Samarnon as Media of Instruction in Selected Components of Natural Science sa University of Eastern Philippines". Di-Nalathalang Dissertatsyon, University of Eastern Philippines, Catarman, Northern Samar, 2002.

Labendia, Alfredita J. "Ang Paggamit ng mga Salitang Kolokyal at Balbal at ang Antas Akademiko sa Filipino ng mga Estudyante sa Sekundarya, Samar State University", Di-Nalathalang Tesis, 2007.

Moreno, Cresencia C. "A Proposed Instructional Materials on English Phonology for Grade VI". SSPC, Catbalogan, Samar. Di-Nalathalang Tesis, 2000.

Otero, Marietta R. "Mga panlaping Makadiwa na Gamit ng mga Nagsasalita ng Barayto ng Filipino sa mga Pakikipag-ugnayang Harap-Harapan: Tungo sa Isang Filipino." Di-Nalathalang Tesis, Unibersidad ng Pilipinas, Manila, 1988.

Piczon, Petrona B. "Elements of Modern Waray" Ateneo de Manila University, Manila, Di-Nalathalang Tesis, Unibersidad ng Pilipinas, Manila, 1988.

Villegas, Enedina. "Ponolohikal at Morpolohikal na Panghihiram ng Filipino sa Rehistro ng Agham at Matematika." Di-Nalathalang Tesis, Unibersidad ng Pilipinas, Manila, 1988.

Viray, Renato. "Syntactic Structure of Bolinao." Di-Nalathalang Tesis, Philippine Normal College, Manila, 1998.

D. IBA PANG MATERYAL

Glorier New Webster's Dictionary. U.S.A.: Glorier Inc., 1992, Vol. I and II.

Resulta ng mga Pagsusulit, Pambansa, Panrelihiyon at Pansangay 2003, 2004, 2005.

Philippine Normal College. "Ponolohiya, Morpolohiya at Sintaksis ng Filipino," Sangguni, 1990, Bilang I, Bolyum XI.

Philippine Normal College. "Forum Linggwistikang Pagsusuri sa mga Wika," Hulyo-Agosto, 1990, Bilang I, Bolyum III.

2001 Revisyon ng Alfabeto at Patnubay sa Ispeling ng Wikang Filipino, Komisyon sa Wikang Filipino. Manila, 2007.

1987 Konstitusyon ng Republika ng Pilipinas. Divine Word University, Ang Paghiwalay ng mga Diyalekto ng Waray sa Leyte at Samar, Leyte Samar Studies, 1985, Bilang I, Bolyum XIX.

APENDISES

APENDISE A

Republic of the Philippines
SAMAR STATE UNIVERSITY
 Catbalogan, City

Hulyo 1, 2005

DR. MARILYN D. CARDOSO
 Dekano, Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral
 Samar State University
 Catbalogan City

Ginang:

Bilang bahagi ng mga gawaing itinakda para sa degrading Master sa Sining ng Edukasyon Medyor sa Filiino, ikinararantal kong iharap upang pagtibayin ang sumusunod na mga suliranin sa pagbibigay – pansin sa suliranin bilang 1.

1. PAGESUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL AT SINTAKSIS NG PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG SEKUNDARYA NG CATBALOGAN.
2. LINGGWISTIKANG HAMBINGANG PAGESUSURI NG MGA PANDIWA AT PANG-URI SA FILIPINO AT WARAY.
3. ANG PAGTUTURO NG FILIPINO SA TATLONG KAMPUSES NG SSU

Ang napiling suliranin ay lubusang makatutulong para sa pagtuturo at pagkatuto sa antas sekundarya sa mga kinauukulan.

Lubos ko pong aasahan ang pagsang-ayon ng kahilingang ito.

Lubos na Sumasainyo,

(LGD.) MARICRES D. ORBONG
 Mananaliksik

Pinagtibay:

(LGD.) MARILYN D. CARDOSO, Ph. D.
 Dekano, Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral

APENDISE B

Republic of the Philippines
SAMAR STATE UNIVERSITY
 Catbalogan, City

Assignment of Adviser

Hulyo 6, 2005

Dear Prof. Legatub,

Please be informed that you have been designated as adviser of Mrs. Maricres D. Orbong candidate for the degree in Master of Arts Major in Filipino who proposes to write a thesis on "TAGSUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL AT SINTAKSIS NG PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG SEKUNDARYA NG CATBALOGAN."

Thank you for your cooperation.

Very truly yours,

(LGD.) MARILYN D. CARDOSO, Ph. D.
 Dean, College of Graduate Studies

CONFORME:

(LGD.) PROF. ANITA P. LEGATUB
 Adviser

In 3 copies:

1st copy - for the Dean

2nd copy - for the Adviser

3rd copy - for the Applicant

APENDISE C

Republic of the Philippines
SAMAR STATE UNIVERSITY
Catbalogan, City

November 21, 2007

ALFREDO D. DACURO, Ph. D., CESO VI
Pansangay na Tagapamahala ng mga Paaralan
Sangay ng Samar
Lungsod ng Catbalogan

Sir:

Isang Marubdob na Pagbati!

Ikinararangal ko pong humingi ng pahintulot sa inyong marangal na tanggapan kaugnay sa pananaliksik na aking isinasagawa na pinamagatang **"PAGSUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL AT SINTAKSIS NG PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG SEKUNDARYANG PAMPUBLIKO NG CATBALOGAN"** na makapamudmod ng aking talatanungan sa Pambansang Paaralan ng Samar, Guinsorongan Integrated School, Catbalogan National Comprehensive School at Silanga National High School

Nilalayon ng pananaliksik na ito na makapaglaan nang sapat na kaalaman sa mga gurong nagtuturo sa wika upang magkaroon ng mabuting kalidad ng edukasyon lalo na sa sekundarya sa ilalim ng B.E.C. kurikulum.

Maraming salamat sa iyong suporta at kapahintutulang ibinigay.

Kalakip ang talatanungan.

Lubos na gumagalang,

(LGD.) MARICRES ORBONG-IRENE
Mananaliksik

INIREKOMENDA:

(LGD.) MARILYN D. CARDOSO, Ph. D.
Dekano, Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral

APPROVED:

(LGD.) ALFREDO D. DACURO, Ph. D., CESO VI
Pansangay na Tagapamanihala ng mga Paaralan
Sangay ng Samar

APENDISE D

**Republika ng Pilipinas
SAMAR STATE UNIVERSITY
Lungsod ng Catbalogan**

November 21, 2007

Principal
Catbalogan National Comprehensive School
Catbalogan City

Sir/Madam:

Isang Masayang Pagbati!

Ikinararangal ko pong humingi ng pahintulot sa inyong marangal na tanggapan kaugnay sa pananaliksik na aking isinasagawa na pinamagatang **"PAGSUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL AT SINTAKSIS NG PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG SEKUNDARYANG PAMPUBLIKO NG CATBALOGAN"** na makapamahagi ng aking talatanungan sa Catbalogan National Comprehensive School.

Nilalayon ng pananaliksik na ito na makapaglaan nang sapat na kaalaman sa mga gurong nagtuturo sa wika upang magkaroon ng mabuting kalidad ng edukasyon lalo na sa sekundarya sa ilalim ng B.E.C. kurikulum.

Maraming salamat sa iyong suporta at kapahintulutang ibinigay.

Kalakip ang talatanungan.

Lubos na gumagalang,

(LGD.) MARICRES ORBONG-IRENE
Mananaliksik

INIREKOMENDA:

(LGD.) MARILYN D. CARDOSO, Ph. D.
Dekano, Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral

APPROVED:

Principal, Catbalogan National Comprehensive School

APENDISE E

**Republika ng Pilipinas
SAMAR STATE UNIVERSITY
Lungsod ng Catbalogan**

November 21, 2007

Principal
Guinsorongan Integrated School
Catbalogan City

Sir/Madam:

Isang Masayang Pagbati!

Ikinararangal ko pong humingi ng pahintulot sa inyong marangal na tanggapan kaugnay sa pananaliksik na aking isinasagawa na pinamagatang **"PAGSUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL AT SINTAKSIS NG PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG SEKUNDARYANG PAMPUBLIKO NG CATBALOGAN"** na makapamahagi ng aking talatanungan sa Guinsorongan Integrated School.

Nilalayon ng pananaliksik na ito na makapaglaan nang sapat na kaalaman sa mga gurong nagtuturo sa wika upang magkaroon ng mabuting kalidad ng edukasyon lalo na sa sekundarya sa ilalim ng B.E.C. kurikulum.

Maraming salamat sa iyong suporta at kakahintulutang ibinigay.

Kalakip ang talatanungan.

Lubos na gumagalang,

(LGD.) MARICRES ORBONG-IRENE
Mananaliksik

INIREKOMENDA:

(LGD.) MARILYN D. CARDOSO, Ph. D.
Dekano, Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral

APPROVED:

Principal, Guinsorongan Integrated School

APENDISE F

Republika ng Pilipinas
SAMAR STATE UNIVERSITY
 Lungsod ng Catbalogan

November 21, 2007

Principal
 Silanga National High School
 Catbalogan City

Sir/Madam:

Isang Masayang Pagbati!

Ikinararangal ko pong humingi ng pahintulot sa inyong marangal na tanggapan kaugnay sa pananaliksik na aking isinasagawa na pinamagatang **"PAGSUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL AT SINTAKSIS NG PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG SEKUNDARYANG PAMPUBLIKO NG CATBALOGAN"** na makapamahagi ng aking talatanungan sa Silanga National High School.

Nilalayon ng pananaliksik na ito na makapaglaan nang sapat na kaalaman sa mga gurong nagtuturo sa wika upang magkaroon ng mabuting kalidad ng edukasyon lalo na sa sekundarya sa ilalim ng B.E.C. kurikulum.

Maraming salamat sa iyong suporta at kakahintulutang ibinigay.

Kalakip ang talatanungan.

Lubos na gumagalang,

(LGD.) MARICRES ORBONG-IRENE
 Mananaliksik

INIREKOMENDA:

(LGD.) MARILYN D. CARDOSO, Ph. D.
 Dekano, Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral

APPROVED:

Principal, Silanga National High School

APENDISE G

Republika ng Pilipinas SAMAR STATE UNIVERSITY Lungsod ng Catbalogan

November 21, 2007

ANTONIO F. CAVEIRO
Principal II
Samar National School
Catbalogan City

Sir/Madam:

Isang Masayang Pagbati!

Ikinararangal ko pong humingi ng pahintulot sa inyong marangal na tanggapan kaugnay sa pananaliksik na aking isinasagawa na pinamagatang "PAGSUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL AT SINTAKSIS NG PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG SEKUNDARYANG PAMPUBLIKO NG CATBALOGAN" na makapamahagi ng aking talatanungan sa Silanga National High School.

Nilalayon ng pananaliksik na ito na makapaglaan nang sapat na kaalaman sa mga gurong nagtuturo sa wika upang magkaroon ng mabuting kalidad ng edukasyon lalo na sa sekundarya sa ilalim ng B.E.C. kurikulum.

Maraming salamat sa iyong suporta at kakahintulutang ibinigay.

Kalakip ang talatanungan.

Lubos na gumagalang,

(LGD.) MARICRES ORBONG-IRENE
Mananaliksik

INIREKOMENDA:

(LGD.) MARILYN D. CARDOSO, Ph. D.
Dekano, Kolehiyo ng Gradwadong Pag-aaral

APPROVED:

(LGD.) ANTONIO F. CAVEIRO
Principal II, Samar National School

APENDISE H

**Republika ng Pilipinas
SAMAR STATE UNIVERSITY
Lungsod ng Catbalogan**

November 21, 2007

Mahal na Kalahok,

Isang masayang pagbati!

Ang nakalagda sa ibaba ay kasalukuyang nagsasagawa ng isang pag-aaral na pinamagatang **"PAGSUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL AT SINTAKSIS NG PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG SEKUNDARYANG PAMPUBLIKO NG CATBALOGAN"** ay humihingi sa inyo ng kaunting panahon sa pagsagot sa talatanungang ito.

Ang mananaliksik ay tauspusong, nagpapasalamat sa inyong pakikilahok sa gawaing ito at asahang pananatiling lihim ang inyong mga kasagutan.

Lubos na gumagalang,

(LGD.) MARICRES ORBONG-IRENE
Mananaliksik

**TALATANUNGAN SA PAGSUSURING PONOLOHIKAL,
MORPOLOHIKAL, AT SINTAKSIS NG
PASALITANG FILIPINO AT WARAY
(PARA SA MGA GURO)**

I. Sanligang Personal ng mga Guro

Direksyon: Pakisagot sa mga patlang ng mga impormasyong kinakailangan o pakitsek ang mga aytem na nauukol sa iyo.

Antas ng Tinuturuan:

_____ Unang Taon	_____ Ikalawang Taon
_____ Ikatlong Taon	_____ Ikaapat na Taon

Asignaturang Tinuturuan:

_____ Araling Panlipunan	_____ English
_____ MAPEH	_____ TLE
_____ FILIPINO	_____ MATH
	_____ Iba pa (Pakibanggit): _____

II. Mga Baryabol

A. Edad: _____

B. Kwalipikadong Edukasyonal

1. Kursong Natapos

_____ ETC.	_____ BSAE
_____ BSEED	_____ MA
_____ BSIE	_____ MA + Yunit sa Ph. D./Ed. D./D.A.

2. Medyor sa Pinag-aralan sa Kolehiyo: _____

3. Maynor sa Pinag-aralan sa Kolehiyo: _____

4. Medyor sa Pinag-aralan sa Gradwado: _____

C. Tagal ng Pagtuturo (taon): _____

II. Mga Katangian ng Pasalitang Filipino at Warat na ginagamit sa interaksyon ng mga guro at estudyante sa bahay, paaralan at lipunan sa kanilang pakikipagtalastasan.

Direksyon: Sa ibaba ay talaan ng mga salita sa Filipino na isinalin sa wikang Waray. Bigkasin nang tama ang mga katumbas nito sa Waray at pakisulat ang wastong ponemikong transkripsyon ng bawat isa.

A. Ponolohikal

English	Filipino	Ponemikong Transkripsyon	Waray	Ponemikong Transkripsyon
"ash"	abo	/abu'/		
"four"	apat	/a: pat/		
"day"	araw	/a: raw/		
"daily or everyday"	araw-araw	/a:raw-a:raw/		
"doesn't like"	ayaw	/a: yaw/		
"female or girl"	babae	/ba.ba. eh/		
"flood"	baha	/baha'/		
"house"	bahay	/ba: hay/		
"bullet"	bala	/ba: lah/		
"broken"	bali	/bali'/		
"stone"	bato	/batoh/		
"hair"	buhok	/buhok/		
"to carry"	dala	/dala/		
"maiden or lady"	dalaga	/da: la: ga/		
"God"	Diyos	/Diyos/		
"kiss"	halik	/ha: lik/		
"animal"	hayop	/ha: yop/		
"not"	hindi	/hindi'/		
"don't"	huwag	/huwag/		
"nose"	ilong	/ilong/		
"put something in an enclosed containers"	isilid	/isi: lid/		
"to point out"	ituro	/i: tu: ro/		
"to eat"	kain	/ka: in/		
"needle"	karayom	/kara: yom/		
"movement"	kilos	/ki: los/		
"walk"	lakad	/la: kad/		
"picture"	larawan	/la: ra: wan/		
"tear"	luha	/lu: ha/		
"to look back"	lumingon	/lumi: ngon/		
"good"	mabuti	/ma: buti/		
"number"	numero	/nu: meroh/		
"time"	oras	/o: ras/		
"to act"	pagkilos	/pagki: los/		
"shovel"	pala	/pa: lah/		

English	Filipino	Ponemikong Transkripsyon	Waray	Ponemikong Transkripsyon
"duck"	pato	/pa: toh/		
"to forgive"	patawarin	/pata: wa: rin/		
"money"	pera	/pe: ra		
"seven"	pito	/pito/		
"whistle"	pito	/pi: toh/		
"power"	poder	/poder/		
"to pick up"	pupulutin	/pupulu: tin/		
"sin"	sala	/sa: la/		
"her/he"	siya	/siya/		
"they"	sila	/sila/		
"wound"	sugat	/su: gat/		
"to be followed"	susundan	/susun: dan/		
"plant"	tanim	/tanim/		

Panuto: Sa ibaba ay mga salitang pandiwa, panggalan at pang-uri sa wikang Filipino. Isalin o tumbasan ang mga salitang ito sa wikang Waray ayon sa kahulugang ipinapahayag nito.

B. Morpolohiya

Filipino	English	Waray
A. magsalita	v. "to talk; to speak"	
nagsasalita	v. "speaking"	
nagsalita	v. "head speaker"	
pagsalitan	v. "to allow someone to talk"	
B. masasarapan	v. "to enjoy the tastiness"	
nasarapan	v. "enjoyed the deliciousness"	
masarap	adj. "delicious"	
pasarapin	v. "to make tasty"	
sumarap	v. "to become tasty"	
C. tumatakbo	v- as adj. "going; moving in action"	
patakbuhan	v. "to make something run"	
takbuhan	n. "race"	
napatakbo	n. "to be able to make someone run"	
itakbo	v. "to take something on the run to some person or place"	
kasama	n. "companion"	
kasa-kasama	n. "a person with whom one keeps company often"	
kasamahan	n. "a group of companion"	
pagsasaka	n. "farming; raising crops"	
sakahan	n. "agricultural land"	
magsasaka	n. "farmer; agriculturist"	
pagbabawal	n. "act of prohibiting"	
pagbawal	v. "to prohibit"	
ipinagbabawal	v. "was prohibited"	
kapalit	n. "substitute"	
papalitan	v. "to be changed"	
palitan	v. "to exchange"	
pinalitan	v. "was changed"	
tulugan	v. "to sleep in"	
patulugin	v. "to put to sleep"	
pampatulog	adj. "for sleeping"	
pag-asa	n. "hope"	
umasa	v. "to hope"	
umaasa	v. "hoping"	
aasahan	v. "to hope for"	
pumunta	v. "to go to a certain place or place"	
mapuntahan	v. "to have the chance to go to a certain person or place"	
puntahan	n. "the place to which our is going"	
papuntahin	v. "to pack someone off to send away in a hurry"	

Panuto: Basahin at unawain ang mga pahayag sa wikang Filipino at isulat ang salin o kahulugan nito sa wikang Waray.

C. Sintaksis

Filipino	Waray
Magsalita ka na.	
Nagsasalita na siya.	
Nagsalita ako kahapon.	
Pagsalitin mo siya sa paaralan.	
Masarap ang pagkain nila.	
Nasarapan sila sa pagkain.	
Masasarapan ka sa pagkain.	
Pampasarap ang ajinomoto.	
Pasarapin ang niluluto.	
Sumarap ang timpla ng ulam.	
Tumatakbo ang bata sa plaza.	
Mahinang patakbuhan ang sasakyan.	
Takbuhan ang kanilang laro.	
Napatakbo siya sa takot.	
Itakbo mo ang naiwang gamit.	
Kasama ko siyang nanood.	
Kasama-sama ko sila sa pamimista.	
Kasamahan sa grupo ang naaksidente.	
Sinasamahan ako sa palengke.	
Pagsasaka ang kanyang hanapbuhay.	
Malayo ang kanilang sakahan.	
Magsasaka ang trabaho ng tatay.	
Ang pagbabawal sa droga ay makabubuti.	
Dapat ipagbawal ang pagdala ng baril.	
Ipinagbawal ang tapon ng basura sa kalye.	
Ang kapalit ng kahirapan ay kaunlaran.	
Papalitan ng bagong tubig ang swimming pool.	
Ang natalong punong barangay ay pinalitan ng bagong babae.	
Malinis ang tulugan niya sa bahay.	
Patulugin mo ang baby nila.	
Uminom siya ng gamut na pampatulog.	
Si Nena ang pag-asa ng kanilang pamilya.	
Umasa si Nena sa kapatid.	
Ang nanay ay umaasa sa tulong ng mga anak.	
Asahan mo ang suporta ko.	

APENDISE I

**Republika ng Pilipinas
SAMAR STATE UNIVERSITY
Lungsod ng Catbalogan**

November 6, 2007

Mahal na kalahok,

Isang masayang pagbati!

Ang nakalagda sa ibaba ay kasalukuyang nagsasagawa ng isang pag-aaral na pinamagatang **"PAGSUSURING PONOLOHIKAL, MORPOLOHIKAL AT SINTAKSIS NG PASALITANG FILIPINO AT WARAY SA MGA PAARALANG SEKUNDARYANG PAMPUBLIKO NG CATBALOGAN"** ay humihingi sa inyo ng kaunting panahon sa pagsagot sa talatanungang ito.

Ang mananaliksik ay tauspusong nagpapasalamat sa inyong pakikilahok sa gawaing ito at asahang pananatilihing lihim and inyong mga kasagutan.

Lubos na sumasainyo,

(LGD.) MARICRES ORBONG-IRENE
Mananaliksik

**TALATANUNGAN SA PAGSUSURING PONOLOHIKAL,
MORPOLOHIKAL, AT SINTAKSIS NG
PASALITANG FILIPINO AT WARAY
(PARA SA MGA ESTUDYANTE)**

I - Sanligang Personal ng mga Estudyante

Direksyon: Pakisagot sa mga patlang ng mga impormasyong kinakailangan. Lagyan ng tsek ang ilang bahagi at isulat naman ang sagot kung kinakailangan.

Pangalan (Opsyunal): _____ Taon at Pangkat: _____

Paaralan: _____

1.1 Edad: _____ 1.2 Kasarian: Lalaki: _____ Babae: _____

1.3 Pangkalahatang Natamong Marka: _____

1.4 Natamong Pag-aaral ng mga Magulang: _____

Ama

____ Walang Natamong Pag-aaral

____ Nakaabot ng Primarya

____ Nakatapos ng Primarya

____ Nakaabot ng Elementarya

____ Nakatapos ng Elementarya

____ Nakaabot ng Haiskul

____ Nakatapos ng Haiskul

____ Nakaabot ng Kolehiyo

____ Nakatapos ng Kolehiyo

____ Iba pa (Pakibanggit): _____

Ina

____ Walang Natamong Pag-aaral

____ Nakaabot ng Primarya

____ Nakatapos ng Primarya

____ Nakaabot ng Elementarya

____ Nakatapos ng Elementarya

____ Nakaabot ng Haiskul

____ Nakatapos ng Haiskul

____ Nakaabot ng Kolehiyo

____ Nakatapos ng Kolehiyo

____ Iba pa (Pakibanggit): _____

1.5 Katamtamang Buwanang Kita ng Pamilya: _____

1.6 Hanapbuhay ng mga Magulang:

Ama

____ Pagtuturo

____ Pag-eempleyo

____ Pagnenegosyo

____ Pagkakartero

____ Pagsasaka

____ Pangangisda

____ Paggugupit

____ Paninilbihan

____ Pag-aagwador

____ Iba pa (Pakibanggit): _____

Ina

____ Pagtuturo

____ Pag-eempleyo

____ Pagnenegosyo

____ Pagsasaka

____ Paggugupit

____ Paninilbihan

____ Pananahi

____ Pagluluto

____ Pagmamanikyur

____ Iba pa (Pakibanggit): _____

II - Mga Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray na ginagamit sa interaksyon ng mga guro at estudyante sa bahay, paaralan at lipunan sa kanilang pakikipagtalastasan.

Panuto: Sa ibaba ay talaan ng mga salita sa Filipino na isasalin sa wikang Waray. Bigkasin nang tama ang mga katumbas nito sa Waray at pakisulat ang wastong ponemikong transkripsyon ng bawat isa.

A. Ponolohikal

English	Filipino	Ponemikong Transkripsyon	Waray	Ponemikong Transkripsyon
"ash"	abo	/abu'/		
"four"	apat	/a: pat/		
"day"	araw	/a: raw/		
"daily or everyday"	araw-araw	/a:raw-a:raw/		
"doesn't like"	ayaw	/a: yaw/		
"female or girl"	babae	/ba.ba. eh/		
"flood"	baha	/baha'/		
"house"	bahay	/ba: hay/		
"bullet"	bala	/ba: lah/		
"broken"	bali	/bali'/		
"stone"	bato	/bato/		
"hair"	buhok	/buhok/		
"to carry"	dala	/dala/		
"maiden or lady"	dalaga	/da: la: ga/		
"God"	Diyos	/Diyos/		
"kiss"	halik	/ha: lik/		
"animal"	hayop	/ha: yop/		
"not"	hindi	/hindi'/		
"don't"	huwag	/huwag/		
"nose"	ilong	/ilong/		
"put something in an enclosed containers"	isilid	/isi: lid/		
"to point out"	ituro	/i: tu: ro/		
"to eat"	kain	/ka: in/		
"needle"	karayom	/kara: yom/		
"movement"	kilos	/ki: los/		
"walk"	lakad	/la: kad/		
"picture"	larawan	/la: ra: wan/		
"tear"	luha	/lu: ha/		
"to look back"	lumingon	/lumi: ngon/		
"good"	mabuti	/ma: buti/		
"number"	numero	/nu: meroh/		
"time"	oras	/o: ras/		
"to act"	pagkilos	/pagki: los/		
"shovel"	pala	/pa: lah/		

English	Filipino	Ponemikong Transkripsyon	Waray	Ponemikong Transkripsyon
"duck"	pato	/pa: toh/		
"to forgive"	patawarin	/pata: wa: rin/		
"money"	pera	/pe: ra		
"seven"	pito	/pito/		
"whistle"	pito	/pi: toh/		
"power"	poder	/poder/		
"to pick up"	pupulutin	/pupulu: tin/		
"sin"	sala	/sa: la/		
"her/he"	siya	/siya/		
"they"	silá	/silá/		
"wound"	sugat	/su: gat/		
"to be followed"	susundan	/susun: dan/		
"plant"	tanim	/tanim/		

Panuto: Sa ibaba ay mga salitang pandiwa, panggalan at pang-uri sa wikang Filipino. Isalin o tumbasan ang mga salitang ito sa wikang Waray ayon sa kahulugang ipinapapahayag nito.

B. Morpolohiya

Filipino	English	Waray
A. magsalita	v. "to talk; to speak"	
nagsasalita	v. "speaking"	
nagsalita	v. "head speaker"	
pagsalitain	v. "to allow someone to talk"	
B. masasarapan	v. "to enjoy the tastiness"	
nasarapan	v. "enjoyed the deliciousness"	
masarap	adj. "delicious"	
pasarapin	v. "to make tasty"	
sumarap	v. "to become tasty"	
C. tumatakbo	v- as adj. "going; moving in action"	
patakbuhan	v. "to make something run"	
takbuhan	n. "race"	
napatakbo	n. "to be able to make someone run"	
itakbo	v. "to take something on the run to some person or place"	
kasama	n. "companion"	
kasa-kasama	n. "a person with whom one keeps company often"	
kasamahan	n. "a group of companion"	
pagsasaka	n. "farming; raising crops"	
sakahan	n. "agricultural land"	
magsasaka	n. "farmer; agriculturist"	
pagbabawal	n. "act of prohibiting"	
pagbawal	v. "to prohibit"	
ipinagbabawal	v. "was prohibited"	
kapalit	n. "substitute"	
papalitan	v. "to be changed"	
palitan	v. "to exchange"	
pinalitan	v. "was changed"	
tulugan	v. "to sleep in"	
patulugin	v. "to put to sleep"	
pampatulog	adj. "for sleeping"	
pag-asa	n. "hope"	
umasa	v. "to hope"	
umaasa	v. "hoping"	
aasahan	v. "to hope for"	
pumunta	v. "to go to a certain place or place"	
mapuntahan	v. "to have the chance to go to a certain person or place"	
puntahan	n. "the place to which our is going"	
papuntahin	v. "to pack someone off to send away in a hurry"	

Panuto: Basahin at unawain ang mga pahayag sa wikang Filipino at isulat ang salin o kahulugan nito sa wikang Waray.

C. Sintaksis

Filipino	Waray
Magsalita ka na.	
Nagsasalita na siya.	
Nagsalita ako kahapon.	
Pagsalitain mo siya sa paaralan.	
Masarap ang pagkain nila.	
Nasarapan sila sa pagkain.	
Masasarapan ka sa pagkain.	
Pampasarap ang ajinomoto.	
Pasarapin ang niluluto.	
Sumarap ang timpla ng ulam.	
Tumatakbo ang bata sa plaza.	
Mahinang patakbuhan ang sasakyan.	
Takbuhan ang kanilang laro.	
Napatakbo siya sa takot.	
Itakbo mo ang naiwang gamit.	
Kasama ko siyang nanood.	
Kasama-sama ko sila sa pamimista.	
Kasamahan sa grupo ang naaksidente.	
Sinasamahan ako sa palengke.	
Pagsasaka ang kanyang hanapbuhay.	
Malayo ang kanilang sakahan.	
Magsasaka ang trabaho ng tatay.	
Ang pagbabawal sa droga ay makabubuti.	
Dapat ipagbawal ang pagdala ng baril.	
Ipinagbawal ang tapon ng basura sa kalye.	
Ang kapalit ng kahirapan ay kaunlaran.	
Papalitan ng bagong tubig ang swimming pool.	
Ang natalong punong barangay ay pinalitan ng bagong babae.	
Malinis ang tulugan niya sa bahay.	
Patulugin mo ang baby nila.	
Uminom siya ng gamut na pampatulog.	
Si Nena ang pag-asa ng kanilang pamilya.	
Umasa si Nena sa kapatid.	
Ang nanay ay umaasa sa tulong ng mga anak.	
Asahan mo ang suporta ko.	

KURIKULUM VITA

KURIKULUM VITA

Pangalan	:	MARICRES D. ORBONG - IRENE
Tirahan	:	Brgy. Rawis, Hinabangan, Samar
Kapanganakan	:	Desyembre 15, 1978
Lugar	:	Brgy. Balud, Capoocan Leyte
Kasalukuyang Posisyon	:	SST - I
Paaralan	:	Pambansang Paaralan ng Samar
Kalagayang Sibil	:	May-asawa
Asawa	:	Edwin Abayan Irene
Anak	:	Hannah Mae O. Irene

SANLIGANG EDUKASYONAL

Elementarya	:	Salug Elementary School Catbalogan, Samar
Intermedya	:	Talalora Central Elementary School Talalora, Samar
Sekondarya	:	Sisters of Mary Girlstown School Talisay, Cebu City
Kolehiyo	:	Una - Ikalawang Taon Leyte Normal University Tacloban City
		Ikatlo - Ikaapat na Taon Samar College Catbalogan, Samar
Gradwadong Pag-aaral	:	Samar State University Catbalogan City

Degring Natamo : Master sa Sining ng Pagtuturo (MAT)
Filipino

PROFESYUNAL NA KARANASAN

Guro sa Sekondarya : 2 taon

KARAPATANG SERBISYO SIBIL

LET : Agosto, 2004
Sagkahan, Tacloban City

TALAAN NG TALAHANAYAN

TALAAN NG TALAHAANAYAN

Talahanayan	Pahina
1 Sampling Frame	47
2 Gabay sa Interpretasyon ng Computed Reliability Coefficient	50
3 Edad at Kasarian ng mga Estudyanteng Kalahok	53
4 Pangkalahatang Natamong Marka ng mga Estudyanteng Kalahok	55
5 Antas ng Pinag-aralan ng mga Magulang ng mga Mag-aaral na Kalahok	56
6 Hanapbuhay ng mga Magulang ng mga Mag-aaral na Kalahok	57
7 Katamtamang Buwanang Kita ng Pamilya ng mga Mag-aaral na Kalahok	59
8 Mga Ponolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at Guro	61
9 Mga Morpolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at Guro	68
10 Mga Sintaksis na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at Guro	72
11 Paghahambing ng Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at Guro Ayon sa Ponolohikal, Morpolohikal at Sintaksis sa Pamamagitan ng χ^2 Test	75
12 Kaugnayan sa Ponolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at ng mga Varyets	76
13 Kaugnayan sa Morpolohikal na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at ng mga Varyets	80

14 Kaugnayan sa Sintaksis na Katangian ng Pasalitang Filipino at Waray ng mga Mag-aaral at ng mga Varyets	83
--	----

TALAAN NG FIGURA

TALAAN NG FIGURA

Figura	Pahina
1 Batayang Konseptwal ng Pag-aaral	11
2 Lokasyon ng Apat na Sekundaryang Pampublikong Paaralan na Kalahok sa Pag-aaral	15